

VABA HARIDUSTO

DEISEMBER 1932

VI AASTAKÄIK

V-VI

Aug. Mälk

Hooaja menukama näidendi „Vaesemehe ututalle“ autor, milline näidend E. Haridusliidu II näidendite võistlusel sai II auhinna.

SISU:

Ühest viljelemisväärsest tööpõllust.

— mag. A. Elango.

Juhatuskiri kodukasvatustöö korraldamiseks.

Untele radadele! — G. Puu.

Õpetus kirjavahetuse teel. — Neeme Ruus.

Uusi näidendeid E. Haridusliidu näidendite laenukogus.

Maanoorte ühendus.

Alliku H-s. õpiringi „Virgu“ tegevusest: — H. Talpsepp.

Õpiringi tegevusest Koonga-Löpel. — A. P-er.

Mitmesuguseid teateid.

Valik raamatuid õpiringidele, haridusseltsidele ja raamatukogudele.

Kõrreviljakasvatus I. K. Lii- deman ja N. Rootsi	2.25	Karjakoplid. Th. Pool	1.—
Kõrreviljakasvatus II. N. Rootsi	2.—	Seakasvatuse õpetus. Y. Collan	0.50
E. põllumehe linakasvatus. J. Mels	0.25	Lammas. M. Vahlonen	0.50
Kartulikasvatus. J. Aamisepp	0.75	Ajakohane kodulinnukasva- lus. G. Grünvald ja t.	3.—
Seemne- ja sordikasv. Eestis. M. Pihl	0.50	Kanakasvatus põllumehe lu- uaflükana. J. Aamisepp	0.50
Seemnekasvataja aabits. M. Pihl	0.50	Piimanduse õpetus. K. Stören	5.—
Seemnevilja puhastus- ja sor- timispunktid. M. Pihl	1.40	Piim laudast piimatahtituse- ni	0.20
Viljakasvatusest põllul. Põl- lum. liit	0.90	Aialööõpetus. R. Klesment . . .	2.50
Lühike väetuse õpetus. K. Lii	1.50	Köögiviljakasvatus. T. Reim .	0.30
Maaparanduse alused. L. Rinne	2.50	Kodune veinilööstus. O. Kramer	1.—
Sookulluur I—XI. E. Soopar. Selts (saadaval üksikult)	7.—	Hoidiste valmistamine. Th. Vi- lisman	1.—
Tähtsamad koduloomade nakkavad haigused. A. Arras	0.50	Talu ehitused. Põllum. liit . . .	0.75
Koduloom. arstimine ja sün- nitusabi. A. Rängel	3.—	Maachitused II	2.—
Koduloomade anatoomia ja füsioloogia. J. Mägi	1.80	Saviehitused. J. Pertma	1.50
Lühike loomakasv. õpetus. Põllum. liit	1.25	Põllumajapidamise õpetus. A. Rebane	2.—
Veiste tõuarendus. Th. Pool	1.—	Põllumajandusl. aritmetika ülesanded. J. Jaakson	2.—
Koduloomade söötmine. N. Hansson	3.50	Põllumajanduslik Ameerika. J. Ümarik	2.—
Söödajuurvilja kasvatamine. J. Aamisepp	1.50	Põllumajandusl. pildid Taa- nist. Th. Pool	1.50
		Põllumajand. õppereis Hol- landi. Th. Pool	0.65
		Paremad talud Eestis. Põllum. liit	1.60

Nõudke täieline nimekiri.

Kõneoskuse õpiringide põhiraamat

J. RUMMO

»KÕNEOSKUS«

Teoreetilisi lähtekohti ja praktilisi juhiseid.

Hind Kr. 2.40.

Kirjastus-Ühisus „AGRONOOM“

Tallinn, Pikk 40.

Ühest viljelemisväärsesest tööpõllust.

Haridusseltsid ja kodukasvatust liikumine.

Mag. A. Elango.

Kelle asi?

Meie aja vaim on praktiline. Ta hindab esmajoones neid väärlusi, mille praktiline tulu on otsekohe kas silmaga nähtav, käega katsutav või keelega maitstav. Rahva vabad vaimsed harrastusedki on seesugusest kohemärgatava kasu printsibist tugevasti mõjutatud. Siin pole midagi ette heita ega laila. Eks pea tänapäevaõnnelgi olema iga inimese väärtuste süsteemis oma koht; seda tulevasele, enamasti alles pärast surma saabuvale, ohvriks looma on inimest vist küll liigagi kaua manitse- tud. Siinkohal lubatagu siiski tähelepanu juh- tida ühele alale, kus meil kohe saabuvast õn- nest kaugemale tuleb vaadata ja natuke ka tulevikule chitada, siiski aga seesugusele tu- levikule, mida me endi silmad veel siin maa- ilmas näha saavad. See ala on järelltule- vate põlvete kasvatatus.

Ma ei cita, et meil on hästi väljaarenenud koolisüsteem ja palju tublisid õpetajaid, aga eksitus oleks arvata, et nemand ükski on vastutavad meie järelltuleva põlve kasvatuse eest ning kõik töö sel alal suudavad ükski ära teha. Võlkem väheks matemaatika appi. Suur enamik meie lastest käib keskmiselt 6 aastat koo- lis, iga aasta ümarguselt 200 päeva, iga päev 5 tundi; seega on laps kuni 14. eluaastani kooli mõju all 6000 tundi. Kodu ja selle võim- konda kuuluvate tegurite mõju all on ta aga kuni kooli minekuni 8 aastat või 2920 päe- va, ja kui oletada, et laps kõige enam poole sellest ajast veedab teadvusetus olekus (unes j. m.), siis jääb ikkagi veel üle ter- velt 35.040 ärkveloleku tundi. Lisame neile veel need ärkveloleku tunnid, mis lapsel koo- liaastail kooli mõju alt jäävad vabaks, umb- kaudse arvestuse järgi 24.660 tundi, siis näe- me, et kooli mõju suhtub kodu omale nagu 1:10. Seejuures pole sugugi veel arvesta- tud seda asjaolu, et koolis õpetaja peab kor- raga kasvatama 30—40 õpilast, kodus aga keskmiselt iga 4 lapse kohta tuleb 2 vanemat.

Õeldakse, et statistikaga võivat tõendada kõike. Hüva, jätamegi selle matemaatilise arvutuse ainult kujukaks illustratsiooniks. Kin- del on siiski see, ja sellest väitest ei ta- gane ma tolligi, et kodu mõju lapsele on palju kestvam ja sügavam kui kooli oma. Ko- dus veedab laps just need aastad oma elust,

millal ta kasvatustikele mõjudele on kõige vastuvõllikum. Saksa kirjanik ja pedagoog Jean Paul ütleb: „Laps õpib kolmel esimesel elu- aastal palju rohkem kui kolmel ülikooliaas- tal.“ Mitte need teadmised ja oskused, mis pärastine elu meile pakub, ei määra meie elu õnne või õnnetust, vaid meie iseloom, meie tungid ja kalduvused, mis kujunevad just esimesil eluaastail. Kuid on veel teinegi vä- ga saatuslik ajajärk inimese elus, millal laps samuti nagu esimesteigi eluaastail on ainu- üksi kodu mõjutada, nimelt murdeiga, sugu- lise küpsemise ajajärk, meie oludes umbes 14—16 eluaasta ümber. Neis aastais toimuv murrangul, mida võib võrrelda vaimse uues- lisünniga, on määrav mõju inimese ideaali- de ja eluplaani kujunemisse; toimub see eba- soodsate tegurite mõju all, siis on inimese pärastises elus palju katki.

Nii näeme, et kodu kasvatustlik mõju mitte ainult ulatuselt, vaid ka sügavuselt ületab kaugelt kooli oma, ja seepärast ei saa me kodu ja lastevanemaid kasvatustülesannetest kuidagi mõista lahti. Sel alal kõike ainult koolilt ooda- la oleks niisama lühinägeline nagu jaanalin- nul põgenedes pea peitmine liivasse lootus- ses, et tagaajav vaenlane teda nüüd enam ei näe.

Mis teha?

Miks, jäägu seekord arutlemata, konsta- teerin vaid tõsiasja, et seesugust jaanalinnu- list lühinägelisust on meilgi väga palju. Kui ajakirjandust pidada meie elu peegliks, siis näikse rahvast kõik teised küsimused palju enam huvitavat kui oma laste kasvatamine õnnelikeks inimesiks, kes iseseisvaina astuk- sid ellu, hella sisetunde, andumusriikka töö- tahte ja peenelt haritud tundeeluga. Võitlus seesuguse lühinägelisuse vastu, millele oma laste tulevik on liig kauge väärtus, et selle tähtsust hinnata, on esmajoones k o d u k a s - v a t u s l i i k u m i s e ülesanne. Vanemate hu- vi kasvatustküsimuste vastu äratades, neid teadvusele viies, et laste maailma toomise, nende toitmise ja riietamisega kaugeltki kõik kohustused nende vastu pole täidetud, saa- vutame mõndki, kuid mitte kõike. Paljast tead- misest, et last vaja on hoolega ka vaimset kasvatada, on vähe. Meie vanemas kirjan-

duses on inimesi ses suunas küllalt manitse-
tud ja kui kaasaegne kodukasvatustliikumine
rohkemat ei suuda, siis jääb ta poolele tee-
le. Huvi äratamisega otseses seoses peab
kääma ka asjalike, hästi põhjendatud juhiste
pakkumine sel alal. Paljud emad kindlasti
on juba nüüdki veendunud, et lapse kasvata-
mine on nende ülesanne, kuid teadmistest ja
õskustest, kuidas seda teha, tuleb neilgi sa-
geli puudu. Väikelapse ja murdeaalise noor-
soo kasvatusse on viimased aastakümned
toonud väga palju uut. Laste ja noorsoo vaim-
se arengu teaduslik uurimine on viimaseil aast-
tükimneil avastanud rea tõsiasju, mille val-
gusel mõnigi varajasemaist kasvatusmetoodi-
dest osutub puudulikuks, isegi ekslikuks. Uute
metoodide levitamise ja tutvustamise eest pole
meil seni keegi hoolitsenud. On maid, kus sel-
leks juba ammu erilised õppeasutused on ole-
mas, et emasid kasvatusülesandeks põhjali-
kult ette valmistada. Ameerikas on paljud üli-
koolidki selle oma kavva võtnud. Meil on
küll seapõrsastel ja lehmamullikail mitmel
liiki diplomidega varustatud kasvatajaid,
noor ema aga on oma raskustes lapse kas-
vatamisel jäetud täiesti omapead, vähemalt
ei ole tal süstemaatset ettevalmistust selleks
parimagi tahtmise juures kusagilt saada, sest
isegi meie naisgümnaasiumide ja naiskutse-
koolide kavas leiduv kasvatusteaduseõpetus
on enamjaolt alles üsna primitiivsel astmel.
Seesugune olukord ei tohi edasi kesta. Tuleb
nõuda, et naiskoolides õpilaste etteval-
mistust naise elu tähtsaimale ülesandele, ema-
ülesandele, võetaks palju tõsisemalt kui seni,
vahepeal aga tuleb seltskonna omaalgatuslikke
hariduspüüdeid juhtida seni unustusse jäänud
kodukasvatusalale.

Meie oludes on kodukasvatustliikumisel veel
kolmaski ülesanne, nimelt kodude kasvatus-
likku tegevust mitte ainult nõuandmistega,
vaid ka tegelike ettevõtetega sel alal hõlbus-
tada ja toetada. Linnades on linnaomavalitsus-
sed ja mõningad hoolekandeorganisatsioonid
(näit. lastekaitseühingud) selleks juba mõnd-
ki ära teinud, pidades ülal lasteaedu, mängu-
murusid ja laste suvekoloniisid, kuid neist
siitamaalseist üritusist ei jätku kõigile, eriti söö-
dis on aga see ala maal ja alevais. Emale või
isale ütelda, et ole nii ja tee nii, on võrdlemisi
kerge, selle täitmine tegelikus elus on aga
palju raskem. Mis peab tegema näit. isa või
ema, kes hommikust õhtuni välispool kodu töö-
l olles lapsed peab jätma koju kas täiesti oma-
pead või mõne muuks ülesandeks kolbmata
vanainimese hoole ja alles kolme-nelja päeva
pärast kuuleb, et lapsed vahepeal on teinud

sed või teist üleannetust? Või kuidas pea-
vad isa-ema, kes sageli 5—6 lapsega ühesain-
sas toas koos elavad, rahuldama moodsa
kasvatuse nõuet, et lapsel võimalikult palju
lastaks omaette rahulikult ja segamatult män-
gida? Seepärast on ka kehvemaile kihtidele
kättesaadavate lasteaegade, mänguringide, su-
vel mängumurude ja laste suvekoloniide or-
ganiseerimine üks kodukasvatustliikumise olu-
lisi ülesandeid, milleta headest nõuandeist ja
juhatusist enamik läheb tuule.

Kuidas teha?

Nüüd kergib uus küsimus, kuidas kodukas-
vatustliikumist organiseerida nii, et ta oma
ülesandeid tõesti täidaks ja et last oleks enam
kasu. Teistes maades on selleks tekkinud ise
oma organisatsioonid — kodukasvatustühingud
ja nende liidud. Viimaste esindajad on aeg-
ajalt isegi rahvusvahelisteks kodukasvatust-
kongressideks kokku tulnud ja peavad ülal
rahvusvahelist kodukasvatuse instituuti (Bel-
gias). Seesugustest organisatsioonidest meil
tulnakse kõige paremini Soome üleriikliku ko-
dukasvatustühingu laiajoonelist tegevust, mille
mõjul, eriti selle juhi Vilho Reima kõnereiside
puhul Eestis 1921. ja 1922. a., püüti meilgi
algatada samasugust liikumist. Tartus asutati
sellekohane ühingki, mis aga tegelaste puudu-
sel ei saanud üldse jalgu alla. Paar aastat
hiljem tehti samasugust katsel Rakveres, kus
õpet. H. Turp'i agaral tegevusel isegi kodu-
kasvatustliku ajakirja väljaandmisega („Kool
ja Kodu“, nr. 1, 2, 1924) tehti algust, kuid
seegi üritus vaibus pea 1930. a. asutati Tal-
linnas, peamiselt sidemetel loomiseks kooli ja
kodu vahel, ühing „Kool ja kodu“, milline
länapäevani on silmapaistvaimaks iseseisvaks
ürituseks kodukasvatuse alal, tõrvuti roh-
kem lüülikonnas tegelevate lastesõprade ühin-
gulega.

Võltes arvesse, et meil Eestis seltskond-
like organisatsioonide ja üritusi näib olevat
rohkem kui nende tegevuse kandmiseks ja juhi-
miseks tarvilisi tegelasi, tuleb uute organi-
satsioonide asutamisega olla üsna tagasihoid-
lik. Seepärast on küsitav, kas iseseisvaks ko-
dukasvatustühingukski meil ligemas tulevikus
leidub küllalt pinda. Tähtsamt on juba ole-
masolevaid organisatsioone selles suunas töö-
le rakendada.

Käesolevate ridade ülesanne on eriti meie
vabaharidustööd kandvate organisatsioonide
tähelepanu juhtida ülesandele, mis neid oota-
vad koduse kasvatusedendamise alal. Pal-
jud meie haridusseltsid on rahvuslike koolide
asutamise ja ülalpidamisega enne revolutsioo-

ni oma nime kirjutanud ajalukku. Tänapäeval on koolide eest riigi ja omavalitsuste poolt juba enam-vähem hoolitsetud. Kui eraorganisatsioonid siin veel midagi suudavad teha, siis eeskätt kodu ja kooli vaheliste suhete parandamisel ja edendamisel. Eelpoolmainitud väikelapse kollektiivsete kasvatusasutuste (lasteaedade ja -kodude, mänguringide ja -murude jms.) eest on aga palju vähem hoolitsetud ja siin on õige koht, kus meie haridusseltsid peaksid astuma appi. Ainuliselt on see palju kergem kui koolide jüalpidamine, rahva tuleviku teenitakse sellega aga mitte vähem. Kus järjekindlad ettevõtted sel alal käivad üle jõu, seal piirdutagu esialgu kas või ainult pühapäevaste laste mängukoosolekulega, kus lapsed isekeskis mängides või muuslendeid ja vesteid kuulates võiksid veeta mõne clamusterikka tunni. Ka lastevanemate ettevalmistamisel koduse kasvatuks ülesandeiks võiksid haridusseltsid palju ära teha, organiseerides sellekohaseid õpiringe*) ja kõnekoosolekuid, varustades oma raamatukogusid seda ala käsitleva kirjandusega jne. Siiaamaani emade austamise tähe all korraldatud emadepäevi võiks sisustada ka emadele juhatusi andvate kasvatussisulist eklekannetega. Kui meil üsna rohkel arvul on korraldatud mitmesuguseid keedu-, käsilöö- ja karjakasvatuse kursusi, miks ei võiks siis samasuguseid korraldada ka lastekasvatuse alal? Asjatundlikest jõududest võib kohati küll lulla puudu, aga eks siiski juba leidu emasid, kes oma lapsi kasvatades omandatud praktilisi kogemusi ka vastava kirjanduse põhjal on täiendanud — miks ei peaks need oma teadmisi jagama ka teistega? Lapsehoiu alal võiksid ka kohalikud arstid olla nõuandjaks, kuna nad ülikoolis sellega omajagu on tutvunud.

*) Siinkohal on huvitav ära märkida, et vist küll esimene äratus õpiringide asutamiseks Eestis on läinud välja kodukasvatuse tähe all, nimelt J. Kapp'i praegugi veel huvitava raamatu „Eesti ema“ näol (ilm. 1879.).

Organisatoorsest on vist kõige parem, kui seltside juhatused ise kodukasvatuse ala teevad endile südameasjaks. Halba ei teeks aga ka selleks eritoimkondade valimine või koguni eriosakondade asutamine. Ainult seesugusel korral, kui koha peal ühtki kohast organisatsiooni ei leidu või seda ühel või teisel põhjusel kodukasvatustööle ei saa rakendada, hakatagu kaaluma iseseisvate rakuühuste loomise võimalusi. Kui tegelasi on vähe, võiks analoogiliselt karskustoimkondadele asutada Eesti Karskusliidu juriidilise kaitse all seisva kodukasvatuse toimkonna.*) Kui sel teel juba hulk inimesi on pandud liikuma ning asja vastu laiemais hulkades huvi äratatud, võib hakata mõtlema ka suuremaile ühissetevõttele, nagu kodukasvatuskonfereess, sellekohane uurimis- ja õppeinstiit.

Eesti Karskusliit, kes juba Vilho Reima kõneleisidele saadik kodukasvatustüsimust on olnud huvitatud, kutsus hiljuti enda juures ellu vastavaist asjatundjast (koolinõunikest, lastearstidest, õpetajast j. t.) koosneva eritoimkonna kodukasvatustöökeskustamiseks ja edendamiseks esmajoones oma organisatsioonistiku juures, aga ka teiste üldhariduslike organisatsioonide rakendamiseks sellele tööle. Selle toimkonna tegevuse esimeseks tulemuseks oli 23. okt. karskuspiha pidamine kodukasvatuse tähe all. Kui ka meie rohkearvulised haridusseltsid sellest mõltest kinni haaravad, siis ehk õnnestub meie kodude kasvatuslikku väärtust juba ligemas tulevikus tõsta.

*) Kõigi nende organisatsioonimooduste, s. o. teiste organisatsioonide juures asuvate kodukasvatuse toimkondade ja osakondade ning iseseisvate toimkondade ja ühingute, jaoks on Eesti Karskusliidu kodukasvatustoimkonnal normaalkodukorrad ja töökavad olemas, kust neid maksuta võib saada. (Aadr.: Tartu, Gustav Adolphi tän. 18.)

Juhatuskiri kodukasvatustöö korraldamiseks.

Järjest rohkem on hakatud jõudma arusaamisele, et paremini kui kõik viimase tehnika saavutatud relvad kaitseb ja kindlustab riiki terve ja arenenud rahvas. Seepärast on erilist rõhku hakatud panema rahva, s. o. iga üksiku inimese, kasvatamisele ja arendamisele. — Sõna „kasvatus“ on meile hästi

tunnud. Me tunneme loomakasvatust, linnuja kalakasvatust, juurvilja- ja aedviljakasvatust. Neil aladel ojeme teinud suuri edusamme: on tehtud rahvale kättesaadavaks palju kirjandust, on seatud ametisse nõuandvaid isikuid, nagu agronoomid, kontrollassistendid, instruktorid, aednikud jne., ja on püstitatud

ajakohaseid hooneid. Eelpoolnimetatud aladele pöördi erilist tähelepanu seepärast, et taheti majanduslikult hästi kindlustada meie kodusid ja riiki, kuid vähem oldi teadlikud selles, et see kõik on tühi töö, kui teda ei kanna terve, iseteadlik isik, väärtuslik rahvalijge. Rahva, riigi ja samuti ka perekonna varandusi ei saa arvestada ainult kroonidega, vaid peasjaliselt tööjõu hulgaga, mis on ta liikmeil. Tuleb võtta arvesse perekonna tervist, võimeid ja vaimu. Mida on kaotatud rahva tervise, kõlbluse ja vaimse tasapinna alal, seda ei suudeta asendada miljonite kroonidega.

Maailm vajab inimesi ja neid tuleb kasvatada! Kasvatuse eesmärgiks on iga üksik inimene arendada kehaliselt, vaimselt ja kõlbeliselt tubliks isikuks, kelle seesmine mina kaitseks teda ümbruse pahede eest ja aitaks saavutada elus kõige paremat. — „Inimene õpib nii kaua kuni elab“, öeldakse, samuti võib inimene kasvada, s. o. ennast kasvatada, kuni surmani. Kasvatada teisi jõuame ainult teatava ajani, ja kui noort inimest oleme jõudnud aidata nii kaugele, et ta ennast ise oskab kasvatada, siis oleme oma ülesande täitnud. „Käbi ei kuku kannust kaugele“, ütleb eesti vanasõna. See püüab tõendada pärivuse suurt mõju, kuid me teame ka, et nii loomad kui ka taimed teatavais oludes, vastaval hoolitsemisel ja mõjustamisel kasvavad teissugusteks kui metsikus olekus. Samuti on lugu inimesega.

Inimene kasvab iseenesest juba looduse seaduste järgi, kuid teda mõjutab ümbrus, s. o. kodu, kool, mängu- ja tsilsilised jne. Kõige esimese ja kõige tähtsama kasvatuse annab lapsele kodu. Teiseks kasvatajaks ja õpetajaks on kool, kolmandaks tuleb arvestada tõsiselt seltskonna kasvatust. — Nii ei kasvata ka kõige paremad teadlased üksi oma last, vaid seal on kaastegev kogu tutvuse ümbruskond. Ükski hea ema ega isa ei või ütelda, et tal pole aega ega tahtmist segada ennast teiste, võõraste, laste kasvatuse, et tema omad on hästi kasvatatud ja et sellest jatkub! Mis ütleks niisugune „hea kasvataja“ nähes oma töövilja hävivat ümbruskonna halvast mõjust? Et oma lapsi kaitsta ja teisi aidata, on iga vanema kohus oma paremaid oskusi ja teadmisi jagada ka teistega. Meil on veel väga palju vanemaid, kel puudub arusaamine lapse kasvatamisest ja selle tähtsusest! Laps kasvab ise. On tal küllalt elujõudu, siis suudab ta võita ümbritseva hädaohu, mis varitseb teda juba ta esimesest elutunnist alates mittekohase toitmise,

riietamise ja ruumide näol. Meil puuduvad kasvatatud, oma kohuseist teadlikud isad ja emad! Suur hulk eksimusi tuleb vanemate teadmatusest ja siin peab neile tuldama appi,

Kasvatuse tähtsaim osa on kodune kasvatuse. Kodus saab laps aluse oma kehalisele kui ka vaimsele ja hingelisele arenemisele. Mida parem on kodune kasvatuse, seda kergem on arendada ka koolil, ja ta suudab siis tugevamini seista vastu halbadele välismõjudele. Paistab, nagu ei vajaks laps esimesil eluaastail muud kui loitu, riidet ja ulualust! Omeli on selles toitmises, riietamises ja puhastamises ta kehalise arenemise alus ja sama kord ja käitumine mõjustab esimesil vaimset kasvatust! Laps jääb koju kuni 7. ja 8. eluaastail, milline aeg jätab temasse kustunud jäljed.

Koduse kasvatuse paremale järjele tõstmiseks on vaja palju tööd! Ühe hoobiga ei saa siin midagi muuta ükski organisatsioon, vaid tuleb sihikindlalt ja võsimatuult püüda edasi! Eriti tänuväärt töö avaneb siin meie organisatsioonidel, kel kasvatusküsimus tuleb võtta oma südametunnisega! Peelagu meeles, et hea kasvatuse on see alus, millele kõik heid püüded ja aated ei saa tarviliselt pääseda kasvatusele.

Et kodukasvatustöö kavakindlale korraldamisele olla abiks, on Eesti Karskusliit, kes juba iseseisvuse algastail alates ühel ja teisel viisil on püüdnud kodukasvatustöö liikumist edendada, enda juure asutanud erilise kodukasvatustoimkonna, olles kindlas teadmises, et karskustöö, alkoholivaba kultuuri loomine, vajab väga suurel määral kasvatustöö alust. Kodukasvatustoimkond, hoidudes tungimast neile kodukasvatustöö aladele, mis tarvilise viljakusega juba teiste organisatsioonide ja asutuste poolt on võetud viljelemisele, valmistab kodukasvatustöö jaoks kava ja aitab kaasa selle töö sisustamisele ka nõuannetega ja võimaluste piirides materjalidega (kirjandus). Toimkonna koosseisu kuulub hulk tuntud nimedega kasvatustegelasi, arste j. l., mis lagab töö viljakuse.

Mida võidakse meil kodukasvatuse alal võtta ette nii linnas kui ka maal?

1. Koosolekud, kursused. Eeskätt tuleks igalpool mõned koosolekud korraldada laiemale hulkadele selleks, et silgilada kasvatuse tähtsust ja tarvidust. Aastas 1—2 kõnekoosolekut või mittingut paneksid rahva hulgas küsimuse liikuma. Samuti võiks kasvatustöö küsimuste selgitamiseks korraldada kursusi, nagu neid on olnud muude teadmiste levitamiseks (käsitöö-, keedu-, karjakasvatuse- jne.)

või korraldatavate teiste kursuste kavasse võtta kodukasvatusküsimus. Niisugustel kursustel tuleks anda seletusi võimaluse järgi ka praktiliselt, näit. kui leiduks ümbruskonnas mõni perekond rinnalapsega. Seal tuleks siis selgitada — eriti noortele tulevastele emadele — lapse tõstmist, söötmist, riietamist, vannitamist jne. Lasterohkeis perekondades leiduks ehk juhust jutuajamisel nii laste kui vanematega mõndki, mis vajaks paremat juhatust. Organisatsioonide liikmed võiksid omavahel õhutada ja korraldada huviõhtuid, kus mõnd kasvatustlikku küsimust ühiselt loetaks või juba varemalt loetud ja tuttav küsimus lübi arutataks. Selleks võib kasutada peatükke ajakirjadest ja kasvatustlikest raamatutest.

2. Opiringid, lugemisringid. Kavakindlale kodukasvatusküsimustega tutvumisele aitab väga suurel määral kaasa ühine küsimuse arutamine õpiringides. Ühiselt raamatute ostmiseks on väga kasulikud lugemisringid (ringkond ise või ostab ühiselt raamatuid ja asjaosalised teatavas järjekorras loevad neid). Kodukasvatuskirjanduse kava, samuti õpiringide kava nõutagu kodukasvatustoimkonnal.

3. Emadepäevad. Igal kevadel korraldatakse Naiste Karskusliidu poolt emadepäev. Selle kavasse võetagu lühidalt alati ka mõni kasvatustlik näpunäide. Nii viiksid vanemad ühendatud tunnetega kaasa ka tulusaid teadmisi. Juhtnõuroid Naiste Karskusliidult Tartus.

4. Raamatukogud. Täiendada raamatukogusid kasvatustliku kirjandusega ja seda soovitada lugemiseks, eriti laste ja noorte ajakirju.

5. Lasteõhtud. Eriti maal on eelkoolialis-

tel lastel suur puudus lasteõhtuist, kus väikesed nõeksid ja kuuleksid ühiselt midagi ilusat. Ümbruskonnas leiduks näiteks haritud noori inimesi, kes mõnikord korraldaksid neile midagi (muinasjutude vestmine, mängud väikeste enestega, laulud jne.).

6. Noorteõhtud. Nii linnades kui ka maal tuleks korraldada erilisi õhtuid noortele 12—17 aastani, kes ei kuulu enam laste, kuid ka veel milte täiskasvanute hulka. Seltsid, koondataks neid endi ümber, andes neile jõukohast tööd ja mureteades kirjandust, hoiaksid neid ümbruse halva mõju eest.

7. Laulejad, mängumurud. Linnades ja alevites oleks kerge ja väga soovitatav avada lauleaedu ja mängumurusid.

8. Kodukasvatuseosakonnad ja -toimkonnad organisatsioonides. Kõik kultuurorganisatsioonid võtku oma tegevuskavasse ka kodukasvatusküsimus, asutades selleks tarbekorral enda juure kodukasvatuseosakonnad ja -toimkonnad.

Eelpool toodud raamatutiku piirides on võimalik kohtadel väga palju kasulikke tööd ära leha. Üksikute alade jaoks küsitagu kodukasvatustoimkonnalt nõu ja üksikasjalisi kava.

„Kui ma tahan, siis ma ju ka siin,“ ütles kord väike 6-aastane poiss, kui läbi nõuti korvivate vigade parandamist. Samuti saame meiegi hoolitseja oma laste parema tuleviku eest, kasvatades neid õilsaiks inimesteks. Kindlas usus, et sügava tahtmise juures me suudame saavutada suurt, ulatagem käed nii üksikud kui ka terved organisatsioonid, asudes kodukasvatustööle!

E. K.-I. kodukasvatustoimkond.

Uutele radadele!

G. Puu.

Enamik meie kultuurhariduslike organisatsioonide juhtivais jõududes on tänini mõistnud vabaharidustöö all peamiselt pidude pidamist ja kursuste korraldamist. Seepärast on ka üsna arusaadav, mispärast praegusel rahakehval ajal — kus peod on majanduslikult vähe kasuvad ja kus eriti suuremaist keskkohadest kaugemal asuvais maanurkades osutub võimaluks korraldada mõnd üldharidustlikku kursust või populaarteaduslikku loengut, kuna lektori sõidukulu langeb ikka ühingu kanda — seisavad paljudki seltsi tegelased nõutult algava tegevushooaja lävel. Puudub selgus, mida ja kas üldse on võimalik midagi ette võtta? Nende hulgas leidub kahtlemata sääraseid, kes käed rüpes jäävad

ootama paremaid aegu, samuti nagu sääraseidki, kes vähehaaval hakkavad otsima uusi, ajanõudeile vastavamaid, radu. Esimesi tabab varem või hiljem see üllatus, et ajad iseenesi suguugi ei parane, võivad minna koguni isegi halvemaks, kuna ülesehitava elemendi tagasitõmbumisel avalikust tegevusesel võtab alati valvel olev õõnestav ollus seltskonnas ülekaalu. Ja siis võib juhtuda, et on heidetud luule kõik senised seltskondliku kasvatuse saavutused. Seepärast vastujustundelised seltskonnategelased ei tohiks enesele lubada hetkekski passiivsust: rahva kasvatustööks ei lohi lõdveneda!

Kuid raske aeg ei nõua inimestelt mitte üksnes sügavamat kasvatust, vaid ka laie-

mat silmaringi, mis laseb neil hõlpsamini leida raskusist väljapääsu võimalusi. Järelikult ei saa peatusest olla juttu ka teadmiste hankimises.

Nii siis mitte oodata, vaid intensiivsemalt tegutseda — peaks olema meie, vabaharidustöö tegelaste, tänapäeva lipukirjaks. Ja kui majanduslikud raskused ei võimalda meie päevil enam tallata vanu radu, siis ei pääse mööda uute otsimisest. Kui küsida, millised peaksid olema uued teed, siis tuleks vastata, et meie aeg seab neile ette kõigepeall kaks kardinaalnõuet:

1) nad peavad olema võimalikult odavad, et rahanappus nende tarvitamisele võimaliks ei saaks kuski teha takistust, ja 2) nad peavad võimaldama intensiivsemat tööd rahvakasvatuse ning -hariduse kõrge sihi taotlemisel.

Väljudes neist väga nõudlikest tingimustest uute radade otsimise suunas ei pääse ükski seltskonnategelane mööda iselegevuse põhimõtetel tegutsevaist enesearendamise ringidest — õpiringidest, millised on Põhjamaade vabaharidustöö vahendite süsteemis omandanud üsna lühikese aja vältel asendamatu töömotoodi aupaiste.

Õpiring pole meilgi esmakordselt kuulnud sõna. Sellest on kõneldud hariduskongressidel, õpetajate päevadel ja rahvakoosolekuid. Tema tutvustamiseks on korraldatud rida demonstratsiooni-koosolekuid. Õpiringide mõiste selgitamise sihiga on peetud raadioski mitmed seeriad õpiringide musterkoosolekuid seltskondliku kasvatuse, kodanikuõpetuse ja

majandusteaduse aineil. Õpiringide kohta on avaldatud üksikuid kirjutusi „Külvaja“ ja „Vabaharidustöö“ veergudel, samuti on ilmunud E. Kubjase sulest töö „Õpiringid“, millist peaks leiduma meie rahva seas üsna rohkesti, kuna esimene trükk õige lühikese aja jooksul on müüdnud läbi ja isegi läinud kehvadel ilmunud teisest trükist on hea koguke raamatulurult juba jõudnud kaduda.

Tänini oli meil õpiringide üle maa tegutsemas umbes 50 ümber, kuid vabaharidustöö tegelaste elav huvi möödnud sügisel Tallinnas korraldatud õpiringide juhtide kursuse vastu lubab oletada, et me seisame mitmesuguste õpiringide massilise asutamise ja tööle rakendamise aegkonna alul.

Seni püüdnud meie õpiringide tööd vägagi lunduval määral vastavate õppekavade ning nende alusel soovitavaiks õpinguks vajaliste raamatute komplektide laenukogu puudumine, nüüd aga — kus need puudused on kõrvaldatud ja õpiringide ala juhtimiseks ja korraldamiseks loodud eriline tsentraalorgan E. Haridusliidu juure, ei tarvitse olla mingisugune prohveld, kui ütelda, et nüüdsest peale raske aja survel omandab meiega õpiringide liikumine vajalise hoo ja suudab tõestada ka meie vabaharidustöötegelastele, et uued teerajad võivad mõnikord palju paremini ning kiiremini aidata kaasa rahva üldise haridusliku taseme tõusule, millest on vanade tööviiside juures sageli aastakümneid asjalt kõneldud meie kultuurhariduslike organisatsioonide põhilikrjade sihti tähistavad paragraafid.

Õpetus kirjavahetuse teel.

Skandinaavia poolsaar on Euroopa hõredaimini rahvastatud maaala. Vaadeldge vaid kaardil seda 2500 km. pikkust maalahmakat ja teadke, et seal elab vaid 9 miljonit elanikku. Kui te aga seal reisite, siis peate imestama Skandinaavia kõrget kultuuri, rahva üldiselt kõrget hariduslikku taset ja isegi kaugemais külakolkais asuvate maameeste avarat arusaamist tänapäevagi kultuuri moodsaimast elu-avaldusist. Sel juhtumil tekib küsimus, millisel teel on need elanikud, kes elavad linnadest mitte ainult kümnete, vaid Kesk- ja Põhja-Skandinaavias sadade kilomeetrite kaugusel, omandanud oma algkooliharidusest kaugelt üle küündiva hariduse. On loomulik, et keskkoolides õppimine, liig suurte vahemaade tõttu, on väga raske. Asulate hõredus raskendab ka igasuguste kursuste korraldamist. Vastuse neile küsimustele katsun anda alljärg-

nevas artiklis.

Mõlemal maal, nii Rootsis kui ka Norras, on muutunud väga populaarseks igasuguste ainetel õppimine kirjavahetuse kaudu ehk n. n. korrespondents-süsteem. Rootsis löötab „Hermod'i“ nimeline vastav õppeasutus juba 34 aastat, millise aja kestes koolil on olnud üle 350.000 õpilase.)*

Alus sellele omapärasele õppeasutusele on pandud kaunis huvitavalt ja — mis veel omapärasem — juhuse kaudu. Hans Hermod'il oli Malmös kaubanduskool. Üks ta õppureist oli sunnitud linnast lahkuma, kuid ta palivaimaks sooviks oli jalkala õppimist. Opetaja, kes oli kõigiti vastutulelik oma õppureile, hakkas seda lahkunud õppurit õpetama edasi kirjavahetuse kaudu, esitades talle küsimusi, mil-

*) Eestis töötab sellelaadiline ettevõtte „Kodukeskkooli“ nime all,

liseile õppur pidi vastama. Tagajärjeks oli, et õppur ei jäänud sugugi maha oma endisist kaasõppureist. Leidlik Hermod kasutas juhust ja lõi sellest — süsteemi. Esimeseks õppeaineiks ta korrespondents-koolis oli raamatupidamine. Nõudmine kirjaliku kursuse järgi kasvas. Aegajalt tuli juure fabritseerida terve rida uusi kursusi, kuni praeguseni, millal Hermod'i õppekavast ei puudu peagu ükski õppeaine. Nüüd võib kirjalikult õppida keeli. Peale emakeele grammatika, stiili, ajaloo ja lauseõpetuse ning kirjanduse leiame tähtsamate võõrkeelte, nagu: esperanto, saksa, inglise, prantsuse, hispaania ja isegi vene ja ladina keele, kursused. Iga keele alal on veel rida erikursusi, olgu see siis näit. saksa- inglis- ja prantsuskeelne ärikirjavahetus, ladina klassikud või muud. Suvel korraldatakse keelte kursusi rootslasile ka välismail, et neile võimaldada võõrkeeli tegelikult praktiseerida.

Tänapäeva järjest arenev ja ameerikalises tempos edenev kultuur nõuab ka juba oma asjas vilunud unisimate teadmiste hankimist. Ja paljud noored ja vanad, kel puudub elukutse, kes tahavad saada paremat elujärge ja kel ainelistel põhjustel või ülikauge maa tõttu pole võimalik käia koolis ega kursustel, õpivad kirjalikult selliseid aineid nagu: kursused kaupmeestele, müüjatele, kontoristidele, elukindlustusagentidele jne. Ei puudu ka ained nagu: joonestus, maalikunst, masinakiri, stenograafia, kaubanduslehtedus, omavalitsusteadus, riigi- ja ühiskonnajamandus, põllumajandus, aiandus, piimandus, metsandus jne.

Tehnilised teadused on täieliselt esitatud. Kuulsasse Chalmeri kõrgemasse tehnilisse instituuti on astunud paljud rootslased, kes on oma tehnilise süstemaatse eelhariduse saanud korrespondentsi teel. Ja samuti on Norra korrespondents-koolil (Norsk Korrespondensskole, Oslo) suur tehniline osakond. Õpitakse mitte ainult üldteadmisi, vaid ka elektrotehnikat, masinachitust, arhitektuuri jne. Erikursused on montööridele, vedurijuhtidele, elektriraudteede personaalile, ehitusmeistritele, tisermeisterile j. t. Kui ollakse kodus kursuse läbi töötanud, siis annab instituut vastava tunnistuse. Soovitakse aga omandada mingi meistrikutse, siis sooritatakse vastav katse ametliku eksami-komisjoni ees.

Väga kuulsad on ka kursused, milliste varamal õpitakse samu aineid, mis keskkoolideski. Nende isikute arv, kes on sooritanud keskkooli lõppeksami eksternina ja seejuures omandanud oma vastava hariduse korrespondents-instituudi kaudu, arvatakse Rootsis olevat üle 15000! Nii kodus õppides saavad ha-

ridust omandada ka vaesemad kodanikud, töökäijad ja kultuursentruumest eemal seisjad. Üldse on Rootsis möödunud 34 aasta kes-tes, millal tuntakse korrespondents-kooli, ainult ühe, ja nimelt suurima säärase kooli kaudu haridust omandanud ja seda täiendanud kuni 12. sept. k. a. 350.296 isikul „Hermod'i“ instituudis. Kui siia arvata juure veel „Noren'i“ instituudi üle 80.000, Kooperatiivide Liidu korrespondents-kooli ligi 35.000, Esperanto Instituudi 23.000, Tööliharidusliidu ja paljude teiste vähemate samalaadsete korrespondents-kursused, siis tõuse kirjavahetuse meetodi kasutanud rootslaste arv kaugele üle 1/2 miljoni! Praegu on „Hermod'il“ umbes 50.000 õpilast, igal aastal tuleb juure umbes 25.000 uut. Norras on „Norsk Korrespondensskolel“ 76.000 õpilast. Ja nendel koolidel on õppureid ka välispool oma riigi piire.

Ma nimetan neid küll „õpilasiks“, kuid nad pole seda selle sõna otsesest mõttes. Nende „õpilaste“ vanus kõigub 16 ja 84 aasta vahel! Sel teel hariduse jätkajad on tõsised töömehed, kes paremini kui teised tunnevad hariduse jätkamise vajadust ja kes ka oma täie jõu, energia ja vaba aja pühendavad iseseisvalt õppimisele ja kes nii tahavad rühkida edasi parema elujärje poole. Nende iseseisvat õppimist aga hõlbustab nende kirjavahetusekool, kes parandab kõik oma õpilaste vead, näitab neile kätte vastava kirjanduse ja annab vastused arusaamatuks jäänud küsimustele.

Säärastel õppeasutustel peavad loomulikult olema kvalifitseeritud õppejõud. „Hermod'i“ instituudi personaali kuulub 80 isikut, kes on töös uute kursuste väljatöötamisega, vanade parandamisega ja uuendamisega, õpilaste tööde parandamisega jne. Norra korrespondents-koolil on 40 õppejõudu, esimese klassi eriteadlast ülikoolist, tehnikumidest ja erialadelt.

„Hermod'il“ ilmub ka oma ajakiri, kuukiri „Korrespondens“, 100.000 eksemplaaris, ja Norra korrespondents-koolil kuukiri „Brevskolen“ 12.000 eksemplaaris. Mõlemad kuukirjad on suurekaustalised, heal paberil ilmutavad, rohkeste illustratsioonidega maitsekad kultuurajakirjad, mis sisaldavad artikleid mitte ainult oma erialalt, vaid ka reisikirjeldusi, üldkultuurilisi artikleid j. m. Ajakirja saadetakse maksuta kõigile õppureile 1 aasta kestes.

Korrespondents-meetodi hüved on kokku võttes järgmised:

1. Korrespondents-õpetus on kättesaadav kõigile.

2. Oppija võib õppida kodus, oma vabal ajal.

Tal ei tarvitse loobuda oma tööst ega teenistusest. Teiseks pole tal vaja kolida õppimisajaks teise linna. Mingi tegevus ei takista tal õppimist. Jääb tal ühel päeval õppekiri vastamata, vastab ta selle süis, kui saab vaba aja.

3. Õppija on rippumatu kaaslasist.

Koolis ja kursustel õppides on tihti paljud sunnitud jälgima oma vähemarenenud või laisemate kaaslaste õppimist. Juhataja aga läheb edasi oma tempos, mistõlgu mõned „jäävad maha“, teistele on aga õppimise tempo liig aeglane. Korrespondents-metood aga võimaldab igäihele ta võimele ja huvikohase töötamistempo.

4. Metood on kohane kõigile,

vaatamata vanadusele ja elukutsele.

Loomulikult kasutavad seda metoodi kõige rohkem õppehinnulised noored, kuid vanemalgi isikuil on tarvis sammuda ajaga kaasa.

5. Õppija õpib väljendumata kirjalikult, sest kõik ta kirjalikud vastused parandatakse ja saadetakse talle parandatult tagasi.

Ja lõppeks, kui arvestada seda, et Norra elanike arv on ainult 2 ja Rootsi oma 5 korda suurem kui Eestis, süis ei tohiks meilgi olla võimatu korrespondents-metoodi harrastamine, sest püüe ja tung hariduse järgi ei ole eestlasilgi väike. Tarvidus selle järgi on aga otse määratu suur.

Neeme Ruus.

Uusi näidendeid Eesti Haridusliidu näidendite laenukogas.

Vaese mehe ututall.

E. Haridusliidu II näidendite võistlusel auhinnalud näidend. AUG. MALK. Komöödia neljas vaatus. Tegejasi: 5 m. 4 n. Dekorat-sioone — kaks: I, III ja IV v. — talu õu; II v. — taluluba.

Kivimäe pereraliva üliõpilasest tütar Irmgard tuleb suvevaheajaks isatallu ja toob kaasa oma kavaleri, üliõpilase Oina. Irmgardi isa emaga, kes tütre koolitamisele on jõudnud peagu pankrotini, hellitavad lootusi, et noorhärja abiellub nende tütreaga. Kuid nende ilusad loolused nurjuvad. Talus on teenijaks töökas saunanaine tütar Elts, kes on käinud majapidamiskoolis. Oinas hakkab oma kena Irmgardi asemel eelistama Eltsu ja armub viimasesse. Ta muutub Eltsu mõjul hoopis teissuguseks: jätab lillutamise ja asub suure huviga talulööle. Ka Kivimäe naaber, silmakirjalik leskmees - palvevend Rein, ihaldab Eltsu. Ühel õhtul, kui Rein tahab hii-

lida aita Eltsu juure, kolgib Oinas ta korrallikult Eebi ja läheb ise Eltsu juure. Teisel päeval on Oina leguviisi pärast majas lärm lahti. Irma ja ta vanemad, Mart ja Miina, on Oinale väga pahased, et see on olnud õösel Eltsu juures. Oinas teeb Eltsule ettepaneku abiellumiseks. Elts on nous. Nad lahkuvad Kivimäelt. Oinas loobub ülikoolist ja läheb ühes oma tulevase noore naisele oma isatallu peremeheks. Irma on jäänud oma peig-mehevalikuga pankrotti, samuti nagu ta isa tütre koolitamisele. Et talu päästa, laenab vana Mart vanapoiss-sulaselt raha ja annab sellele tasuta lüki maad ümber saunanaise Leena majakesse. Tiit ja Leena sobivad üksiteisega hästi, nii et ka nendest lootab saada paarike. Irma muutub Oina lahkumise järele teissuguseks. Ka tema loobub ülikoolist ja hakkab tööle oma isatalus.

ELTS:

(Noor, tragi tütarlaps. Palja sääri, rütt seotud ümber juuste. Kuivatab toast tulles käsi.) Nii, juba tänane töö läbi! Kuumutasin veel perenaisele kõhupudele vett. Ei saa ka ise — aina viriseb. Üks oimetu inimene!... Nüüd vaja midagi paremat selga — tulevad need Tartu-saksad... Pühapäev ka! (Läheb äita.)

KIVIMÄE MART:

(Viiekiümne, veel mehejõus talunik. Tuleb väljast ühes naabriga.) Küll sa jõud. Pista tagumik maha. Mis kiili sa karjad? Aega elamiseks ja suremiseks...

REIN RAABIS:

(Viiekiümne, kuid näib pisut vanem. Kõhn, kõver. Kõnnib peaga nookudes nagu hobune. Ta on ehine variser — ohkab va-

gatsedes, luurab kavalall ringi, kirub maailma, kuid on ise ilu-hingega maailma ja mammona küljes kinni. Mõrdi sundides istub ta toa ette loolile ja otsib laskust piibunosu.) Korraks... Mul pole kodu õigel perenaist. Vaja ikka ka silmata, mis nad seaf...

MART:

Sa ei saa ju selle jumalasõna eest. Said jälle kiriku juures kohe päevameheks.

REIN:

Ooh, ma tulen selle joonega juba palve-majast. Lugesin oma lood ka ära.

MART:

Lähed kohe püsti taeva. Pole aega surragi.

REIN:

Eks see kuluku igäihele.

MART:

Mis ta kulub! Midast ma palun's, kui pole leitud kurja? Sihuke muidu jõlkinine teeb Issanda viljaseks. Ma mõllen ikka, hehe, et küll see Rein, leskmees, on puru-patune, et nii hambuli palve otsust kinni. Sest üks see palve ole ikka enam naiste asi: tahab pikka juust ja lühikest mõistust.

REIN:

istu, jah, ka aga pilkajate kilda! Ma olen kuulnud küll, et mu peale räägitakse... Aga kui viin nüüd koju uue perenaise, küll siis kurjad keeled jäävad vaib. Ise sa rassis ärakondadega, valla-revisjunidega ning koolitad lapsi — kas ma sulle tule nina määrima?

MART:

Oige hõlma ei hakka keegi! Ja et kongressil käisin, see on kõikide kasu. Vaata — ma pean seal sinu jaoks ka kartuleid tullest välja tooma. Makslakse Kivimäe seale tuhat senti preemiat kärsa pealt — saad sina oma harjaslooma eest ka.

REIN:

Jumala talitmisela ei lange varblanegi!

MART:

Vat-soo! Siis tema ongi need või ja muu kraami hüümad nii alla kiskunud! Mis-e?

REIN:

Lase need ärakonnad sulle ka mammal sadada!

MART:

Ei tule seda laevast ka! Ikka peab ise maailmast õngitsema! (Laotab lugemiseks ajalehte.) Ja koll siili-salpeetrit või supervosvaali on ikka enam kui kümne naise palve.

•
OINAS:

No ega's tema pääse aita! Eltsi juba oskab!

TIIT:

Tea midagi! Vanal rahad. Solikerdab Leenuga. Vaata, tüdruk jääb viimaks ka mõtlema.

OINAS:

Kuluks talle tärpentiini pauna paraja koha peale.

TIIT:

He-he, kurask! Kuluks küll! Küll tema viimaks saatiski selle lihuniku siia oinast ostma!

OINAS:

Kas arvad? No siis... (Tõmbab varrukad kõrgemale.)

TIIT:

(Luurab välja.) Tuleb jah. (Seletab endale.) Kas tead, noorsaks, kui tahad nalja, katsu, ehk'u Eltsul aidauks lahki. Lipsa sisse. Ma sandan Reinu ka, siis hari pisul palvevenna ihu. He-he-he, hari jah! Mina seda koid ei sall! Välja rookida tal scest kõik see lihahimu, silmalihnu ja elukõrkus. Tuleb hüilides — no kao aita! (Oinas lipsab aita. Tiit astub puu alla ja rinnutab aiale. Laval vaikus. Hämarusest kostab esmalt linnu siristamist, siis lütarlaste kaugel ringmängulaulu.)

REIN:

(Ilmub paremalt, seisatab väravas.) Ons ta'nd aidas või?

TIIT:

Õhtust ka, naaber!

REIN:

(Ehmudes.) Eh!... Mis? Ah Tiit! Et tere õhtust!

TIIT:

Jäin siia piipu imema! Kena õhju... Linnud muudkui metsas pillerkaarilavad. Ja kuula, külanoored ka!

REIN:

Kena õhtuke, jah! Ma ka... Tulin kõndima, et...

TIIT:

Jah, vanadel oma — noortel oma lust. Kuula, nüüd, seal lõbu laialt. (On kuulda kaugeid kilkeid, harmoonikamängu, mis kestavad vaatuse lõpuni.)

REIN:

(Ohkab.) Need noored! Maailma-lusti köidiku! Mõtleksid ka muule!

TIIT:

Eks nullas saa norutada küllalt. Ma ütlesin Eltsule ka, et lase aga valssi, kuni varbad võtavad. Aga ei — kobis teine aita. Küsis veel sinu järele, et oleks kõnelemist...

REIN:

Ah küsis? Kes-see? Leen või?

TIIT:

Mis, Leen! Leenu poolest nüüd!... Ikka Elts ise! Nii raske moega oli — tea mis tal siidamel. Nõu küsida või?... Siis läks aita norutama... Jah-jah! Vaja nüüd katsuda, kas see uni's tuleb... (Läheb tupp.)

REIN:

He-he! Või küsis? Ma niipalju Leenu pitsilasini võla pärast, ju muljus tüdrukule tarkuse sisse. Tahab rääkida? Hm! Lähen õige vaatan... (Hüübib üle õue. Kobab aidauks.) Elts'e! Kuule'e! (Kuna vastust ei tule, avab ukse ja kaob aita. Samal hetkel ilmub kojast nählavale Tiidu lõõguv piip, siis Tiit ise. Aidast aga kuulduv müdinat ja hääli.)

ELTS:

(Sööstub välja.) No küll on ka!... Sa Jeesus!

TIIT:

He-heh! Rääbise-Rein armulaua! Hoiu uks kinni, muidu toob enneaegu naha pargist ära!

REIN:

(Jookseb välja. Peatub kesel õue.) Needku Issand teid, kurradeid! Löögu väik... (Sel helkel ilmub aidast lõõgivalmis noormees, särivarrukad üles käärilud. Rein põgeneb.)

TIIT:

Kus siis... mesinädalad nii lühikesed? Kuule, Rein, ära jookse! Peremees sähvab piisiga järele, mõlleb, et varas. Kuule! He-he-heh!

ELTS:

Küll ta nüüd on vihane! Aga parem ongi. (Läheb lagasi aita.)

TIIT:

He-heh! Küll läks valuga. Ta va' ara nahaga mees. Lipsab kodus veel sängi alla ja silmad jäigivad hommikuni selle serva alt. He-heh! See oli alles... see oli midagi. Kohe koolitatud mehe peksa, heh-heh!

Kui põhjaku arkab.

E. Haridusliidu II näidendite võistlusel auhinnatud näidend. E. POST. Komöödia kolmes vaatuses. Tegelasi: 6 m., 4 n. Dekoratsioone — kaks: I ja III v. — talu õu; II v. — talutuba.

Loori ja Vilbu rahvas on tülis. Talude noorrahvas aga, Vilbu Karl ja Loori Meeri, armastavad teineteist. Karli isa, Vilbu Ants, tahab seda suhet kasutada selleks, et Loori talu liita Vilbu külge. See oleks võimalik, kui Loori Meeri päriks isalt talu ja Vilbu Karl abielluks Meeriga. Et seda kavatsust teostada, soovivad vana Ants pojale ebaausaid võtteid, mis aga Karlile ei meeldi. Loori pererahval on ka poeg Jaanus. Ta on vaikse iseloomuga, üldse „tossike“, ja seepärast arvab Vilbu Ants, et Loori Viilep

annab kord talu tütrele, aga mitte tossike-sele pojale. Jaanus armub oma talu teenijasse Selmasse, kes on õieti Vilbu Antsu ebaseduslik tatar. Selma mõjul muutub Jaanus järjelt mehisemaks. Ta kohtab kord Selma aidas oma võistlejat poissi, peksab selle läbi ja kihutab ta minema. Säirane meeline teguviis paneb Selma kui ka teised uskuma, et Jaanus on ärganud meeline põhjaku. Selma ema, saades kuulda Vilbu Antsu kavatsusist, lubab teha teatavaks kõigile oma endise vahekorra Antsuga. See pole Antsule, kui vallavanemale, meele jürgi. Ants annab järele ja lubab Karlil abielluda Meeriga ka ilma Loori taluta. Vanad lepidvad ära ja noored, Karl ja Meeri, Jaanus ja Selma, abielluvad.

AUGUST:

Hädaabitööline neh, aga kas tead, kes on suurem mees kui hädaabitööline, ee — küsin ma. Ei ole suuremat meest kui hädaabitööline — meie on kõik kohad lahti ja kõik prii, meid võtavad ministrid ja riigivanad vastu, meid hellitatakse — keegi ei julge meile sõna ütelda, kui me töö juures magame, muidu hakkame mässama, tead, pane ma (paneb rusika Jaanuse nina alla) rusika nii.

JAANUS:

(Lükkab rusika ära.) Ara nüüd ikka vuntsi karga, egas sa ministritega ole!

AUGUST:

Tohoh pele — kust kurrat see poiss selle julguse on võtnud? Haha õkva gymnastikat tegema — aga küll me näeme veel.

JAANUS:

Ah jaa, mul veel lõõridedki seljas ja õhtust söömata, tarvis minna jah. (Ara.)

AUGUST:

(Üksi.) Eee, poiss, tunnen küll su vigureid, nagu ma ei teaks, et sa Selma pärast kiirustad. Lõunaajal püüa ütles, et tule koputa õhtul aida uksele, siis läheme jalutama. No vaata saksureid — nemad lähevad õhtul jalutama. Kurat neist tüdrukust aru saab, narrilab poissi enne mis kole ja hafe, ja siis pärast kutsub jalutama — ikka hinge teeb täis küll niisugune asjandus. (Hakkab lonkides minema, nurgal jääb seisuma.) No see on ju Ruts! (Hüüab.) Ruts, Ruts — tule veidi siia!

RUTS:

(Maa pussikangelase tüüp.) Ah sina, Kutt, no mis sa kisendad?

AUGUST:

Kuule, Ruts, kas sa ei tahaks saada üht head peatäit?

RUTS:

Hea peatäis (neelatab), noh, kehval ajal ei oleks nutta. Kust poolt see pirakas siis on tulemas?

AUGUST:

Asi on nii, et ma tahaksin üht poisinolki veidi hirmutada, jah, nii veidi tuult alla teha, saad aru, — kui käele satub, paar korda üle kõrvade — ja asi lahe. Küll ta siis kaob kui udu — lükib, sinder, mu tüdruku poole. Noh, kas mõistad?

RUTS:

(Naerab.) No miks mas' mõista? Aga miks sa siis ise ei kergita teist veidi?

AUGUST:

Jah, vaata, on teine oma pere inimene — ma mõtlen Jaanust-poissi!

RUTS:

(Vilistab pikalt.) Küll oled sa aga peenike vend, hakkad pererahvast peksma.

AUGUST:

Sst! Tee kõhku, roni siia aidaaese, seal vaid lahtised luud peal, ja kui poiss tuleb ja koputab, siis tee sees jultu, nagu oleks keegi juba ees. Küll siis poiss ninasse võtab ja kaob. Aga kui hakkab peale pressima, siis tule lael maha ja — noh, tead isegi!

AUGUST:

(Nurgatagant.) Sul on õigus!

(Jaanus jääb kuulatama.)

(Siis kostab äkki aidad ehmatushüüd, mis läheb üle kiljatuseks ja viimaks appikarjeks. Jaanus seisab pilgu nõutult, siis tormab vastu aida ust nii, et see eest maha langeb. Jaanus langeb kõige uksega aita. Seal kostab õhklus ähkimine ja vandumine.)

AUGUST:

Oi August, August, sul ei vea ka siin küll sugugi. No mis korat see Ruts siis pilka kallale läks...

(Akki lendab aidad väljatõugatusena Ruts, langeb käpuli.)

RUTS:

(Augustile.) Tule appi, kurrat — ära lahtis tappa!

AUGUST:

Ah sina siis kilasid seal aidas? (Jaanus tuleb aidad palja peaga, kohevil rinnaesisega ja põlevate silmadega. Jookseb Rutsile järele. Ruts kargab üle aia. Jaanusel on aga nii suur hoog sees, et jookseb otse vastu aeda, aed langeb raginaga maha. Jaanus haarab maast roika ja lööb Rutsi, kes tahab vastu hakata.)

SELMA EMA:

(Aidanurgal.) Ikka servili, serviti, pojuke! (Jaanus lööb nii, et Ruts aietab ja jooksu pistab. Selma toetub aida seina najale. Teised tulevad kõik toast.)

JAANUS:

(On marus. Vilbu Antsu rinnust kinni võttes, kes oma poolt tulnud.) Maha lõõn iga-ühe, kes Selmasse puutub! Maha lõõn, kas kuulete! — Mis sina siit otsid?

ANTS:

(Aietlab.) Ai, ai, jäta juba, hull elajas, seda lahtsin minugi küsida — mis sa siin minu moa peal teed?

JAANUS:

(Laseb Antsu lahki, aga raputab kaigast.)

Mina! — Ma peksan... kui tahad, peksan ka sinu läbi! (Läheb Selma juure ja paneb ühe käe ta piha ümber, kuid teises käes raputab ikka roigast.)

ANTS:

Tohoh, mis see poiss siis sisse on söönud?

VIILEP:

Mis mäss ja möll see siis siin on, aed moas ja aidauks eest ära. — Poiss, mis sa selle roikaga teed?

Vidriku parun.

Rahvatükk kolmes vaatuses. Andr. Särevi dramatisering A. Tammanni romaani järgi. Teatrisi: 8 m., 6 n. Dekoratsioon üks: talu õu.

Mäe-Vidriku talu peremees Jaak on ümburu-konna rikkaimaid ja kangeimaid mehi. Ta talu on kõigiti korras, pole millestki puudust. Jaagu suurimaks sooviks on — saada mõisnikuks, ja seda mitte uhkuse ega ahnuse pärast, vaid kätlemaksuhimus Laupa paruniile, kes oli Jaagule noores eas lõõnud kord ruskonna rikkaimaid ja kangeimaid mehi. Ta alati Jaagu südames ja õhutab teda saama kord ka paruniks. Selle sihiga Jaak koolitabki oma lapsi ja katsub laiendada oma talu piire. Ta ostab ära ka Ala-Vidriku talu ja lahaks oma talu krundiga ühendada ka Aljaku talu. Sellekski oleks hääid võimalusi sel teel, et ta poeg Kustas abielluks Aljaku ainsa perelülre Juulaga. Kustas aga armastab Tilti Liisil, kes on aga vaene. See ei meeldi vanale Jaagule. Nii tekib isa ja poja

vahel lahkhelid. Jaagu ilusad kavatsused kipuvad nurjuma. Ühel päeval külastab Jaaku ta vana koolivend Pärn ja teatab Jaagule meelepärase uudise: ta olevat kuulnud, et Murumäe mõisnik von Lessert oleval pankrotis ja kavatsevat oma mõisa müüa ära ja nimelt mõnele eestlasele, just teiste mõisnike kiuste, kes olevat teinud talle ülekohut. Jaak hakkab selle teadaande põhjal mõisaostmise asjus salaja tegutsema. Kellelgi pole sellest aimu. Et saada mõisaostmiseks raha, müüb ta oma talud maha. Koogu ümbruskond, kes söimas Jaaku alati „Vidriku paruniks“, on arvamises, et Jaak on pankrotis, ja ta rõõm on suur. Kui aga ühel päeval Jaagule linnast notaaril saabub Murumäe mõisa ostuleping, on kõigi imestus suur. Kõik peavad tunnistama, et Jaagust on saanud siiski päris mõisnik, „Vidriku parun“, kelleks teda söimati. Nüüd, kus Jaagu soov on täitunud, on ta nõus, et ka Kustas abiellub Liisaga.

JAAK:

Päris tõesti! Kuu aja pärast peame välia kolima. Müüsin Vidriku kogu suviviljaga ja augustiks peame olema siit läinud!

LEENA:

(Nutma pahvatades.) Issand, Issand! Kas siis selleks on siin rühmatud ja rühmatud, et viimne vili jääks võõrale?! Kas selleks on siin oma vaevatud ja võõrast piitsutatud, et lühjast lülisid ja järsust südamest kõik nüüd visata minema?! Kuhu see Kustas siis nüüd peab minema, kui ta üle poole oma elust juba siin on kükitanud?!... Kuhu lähen mina, vananimene?! Kuhu lähed sa ise?!...

KUSTAS:

(Tuleb, köis käes.)

LEENA:

(Temale vastu rufates, pooleldi pisarais.) Kuule, isa on talu ära müünud!

KUSTAS:

(Juhmilt.) Mis?!

LEENA:

isa on Vidriku ära müünud! (Nuuksub edasi.)

KUSTAS:

(Vaatab hetke isale otsa, siis pöörab ümber, viskab kõie vihaga nurka ja hambaid kõvasti kokku pigistades jääb seljaga isa poole.)

LEENA:

Oli siis ikka küllal õigus — Vidriku Jaak näeb kadu!... (Peagu vihasele Jaagule.) On nüüd vist sul hea küll kükitada Lõmpsi Mär-

di irvitada ja vala inimeste naerda?! Kuulata, kui kihelkond kisab ja küla kahjurõõmust kaagutab?!

JAAK:

(Rõhulades.) Jah, võid nüüd kaagutada sina ja võib irvitada ka koogu küla, Vidriku Jaagule pole veel seda, millega teie lõuad kinni savitada! Aga see veel tuleb! See veel tuleb!...

MART:

(Kaarliqa roobasteed tulles jääb Jaagu viimaseid sõnu kuuldes väravasse seisma, võidurõõmsalt.) Jah, see veel tuleb! (Liputab suures valges ümbrikus kirja.) See ongi juba siin! (Oue tulles.) Noh, Vidriku pops-parun, kas Lõmpsi Märtil polnud õigus, kui ta ütles: tuleb päev, millal Vidrikust ei jää enam juppigi järele ja Vidriku pops-parun läheb kepp käes kerjama? Nüüd on see käes.

JAAK:

(Järsu liigutusega Märdi poole.) Mis on käes?

MART:

(Sammu taqanemud.) No-noh, ära sa hüppa nüüd enam ühtegi! Nüüd, ei mul ametiraha kaelas ja (Kaasul tähendades) tunnistaja ka kaasas.

JAAK:

(Märuda muigeqa.) Ei tea, mis sel vallavanema-härral siis tähtsat, et kohe ametiraha ja tunnistajaga?...

MÄRT:

Küll on ikka tähtsat kah! (Prilli ninale seades ja pliitsat otsides.) Et sa enam Vidriku peremees ei ole, vaid et Vidriku ühes Ala-Vidrikuga nüüd Laupa kõrtsimehele kuulub, seda sa muidugi tead?

JAAK:

(Pilkavalt.) Jah, seda ma tean, aus vallavalitsus.

MÄRT:

(Kelle toon nüüd kuidagi veidralt amellik.) Siis on hästi! Täna tuli vallavajitsusele krepstist selle kohta kiri ja täna õhtul lüüakse vastavad kuulutused vallamaja, kõrtsi ja kiriku posti selle kohta üles.

JAAK:

Misjaoks?

MÄRT:

See pole sinu asi. (Uhkesti rinnale koputades.) Vallavanema korraldus!

JAAK:

Ja seda tulidki mulle üttema?

MÄRT:

Ei. Sinu jaoks on mul veef midagi krõbedamat tagavaraks. (Võtab Kaarlil valla kirjade väljaandmise raamatu ja ulatab selle ühes pliitsiga Jaagu poole.) Näed, siia raamatusse kirjutad nime ja siis saad võlakirja taariusest.

JAAK:

(Teeskleb nagu poleks mõistnud.) Kellelt?

MÄRT:

(Rõhutades.) Taariusest!

KAAREL:

(Sosisiab Märdile.) Notaariusest!

MÄRT:

(Temale.) Nojah, ma ju ütlesin, et noodtaariusest. (Jaagule.) Saad võlakirja noodtaariusest.

JAAK:

Mis võlakirja?! (Seab kähku prillid ninale.)

MÄRT:

Küll saad kohe leada. Kirjuta aga nimi raamatusse.

JAAK:

(Nime kirjutades, mõnitavalt.) Või siis vallavanema-härra kohe ise nüüd hakanud kirju valda mõõda laiali vedama, Vanasti tegi seda ikka külakubjas.

MÄRT:

(Salvates.) Noh, kui „parun“ pankrotis, siis võib ka vallavanem seda röömu endale ikka lubada, et ühe võlakirja kohe isiklikult veel temale nina alla torkab. (Ulatab Jaagule kirja.)

JAAK:

(Kirja avades.) Aga, kulla mees, kust sa siis seda nii kindlasti tead, et see on just võlakiri?

MÄRT:

(Väga suurelised.) Toh-oh, kurat säh! Mees, kes kolmandat aega vallavanem, ei tea, mida

tähendab sihuke punaste pitsalitega kiri taariusest?! Kurrask! Juba pitsafeist tunnen ära, et see on võlakiri! (Kaarlile tasa.) Just sihuke kiri tuli taariusest läinud aastal ka ju Ala-Vidriku omale, enne kui selle talu maha müüdi. — (Jaagule.) Mind sa juba petta ei saa!

JAAK:

(Kirja läbi uurinud.) Seekord vist natuke ikka sain?

MÄRT:

Mis asja?!

JAAK:

Eks petta ikka.

MÄRT:

Ara sa plärise seat midagi! Küll ma tean! (Toonitades.) Just samasugune punaste pitsalitega võlakiri tuli ka Ala-Vidriku omale, enne kui ta oma laluga pantrotli läks.

JAAK:

Ala-Vidriku omale võis ju notarilt küll võlakiri tulla, aga eks sa kuula, mis notari-härra mulle kirjutab.

MÄRT:

Noh?!

JAAK:

(Loeb kirja, tähtselt ja selgelt.) Väga lugupeetud peremees Jaak Jaagu poeg Vidrik, Laupa, Vidrikul. — Kässolevaga teatame Teile, et Murumäe mõisa omaniku ja pärislõrra von Lesserli voliniku poolt on Teie Murumäe ostumüügilepinqule nüüd alla kirjutatud ja Teie kontrakt seega lõplikult vajmis. 1. augustist s. a. kuulub Murumäe mõis nüüd Teile ja võite sinna sisse kolida. — Kontrahile palume järele ilmuda meie kontoris isiklikult. — Von Hasenjäger, notar.

KAAREL ja TEISED:

(On juhmid.)

MÄRT:

(Esimesena loibudes.) Mis, kurat, see siis tähendab?

JAAK:

See tähendab, et Vidriku Jaak on nüüd päris lõeline parun — ta ostis Murumäe mõisa!

MÄRT:

Murumäe mõisa?!

JAAK:

Murumäe mõisa! (Pöörab uhke liigutusega Märdile ja Kaarlile selja, tuleb pisut ettepoole ja hakkab uuesti kirja silmitsema.)

LEENA ja KUSTAS:

(Kes peagu ammu lii suuga Jaagu ja Märdi stseeni jäljitsid, hakkavad nüüd omavahel midagi sosistama.)

KAAREL:

(Pausi järele Märdile poole häälega.) Kas sa usud, et (viitab Jaagu suunas) ajab ikka õiget jultu või?

MÄRT:

(Kukalt kraatsides.) Kurat sa lead, mis siin õige või vale! Sihuke lõbras vigureid täis nagu mustlase selukas!

Kolmas tee.

E. Haridusliidu II näidendite võistlusel auhin-
natud näidend. PEETER BOLLMANN. Draa-
ma neljas vaatuses (5 järgus). Teqelasi: 5 m.,
4 n. Dekoratsioon — kaks: I, III, IV, V pilt —
ärimehe kabinett; II pilt — tuba haiglas,

Suurfirma omanik Toomas Norgan on
pankrotis ja kavalseb lõpetada oma elu
enesetappesega. Ta kutsub oma sõbra, Leo
Vindi, enese juure ja teatab talle oma kaval-
susest, Ka annab ta Leole juhtnõõre oma pe-

rekonnaelu korraldamiseks pärast enese surma. Leo mõistab Norgani kavatsuse hukka, katsub talle selgitada selle mõtetust, aga Norgan jääb oma otsuse juure, haarab revolvi ja, enne kui Leo saab teda takistada, laeb endale kuuli põhje. Norgan viiakse haavatult ja meefemärkuseta haiglasse. Ta perekond sõitis maale ega tea siest vahejuhtumist. Haiglas Norganiiga ühes toas lamab veel teine meefemärkuseta haige, Jaan Haho. Leo tuleb sinna Norganit vaatama. Helkel, kui peale kahe haige pole kedagi toas, paigutab Leo haiged voodilega ümber, saaduti ka haigete nimetahvlid voodeil. Seejära saab Toomas Norganist Jaan Haho ja Jaan Hahost Toomas Norgan. Tõeline Jaan Haho sureb ja tema-nimeline Norgan jääb elama. Leo nimetab end Jaan Haho sugulaseks ja viib haige, s. o. Norgani, haiglast ruumipuuduse tõttu koju. Tõeline Norgan-nimeline Haho ründas surnukuuri, siis kiiremas korras puusärki ja kaas peale. Uudishimuliste ja Norgani omaste eemalepeletamiseks poetas Leo liikuma salakuulduse, et haiglas olevat Norgan asetatud kogemata naabruse ühe plekifise tüüfuse haigeaga. See tõttu ei soovinudki keegi puusärki enam avada. Norgani naine Marilui, saanud teada mehe surmast, jäi raskesti haigeks ega saanudki matusest võtta osa. Nii möödus saladuskatte all kõik hästi ja Toomas Norgani asemel maoli Jaan Haho. Haho oli vartapoiss ja ta omaksed elasid maal, kuski kaugel. Neile teatab Leo telefonileel moonutatud häälega, nagu oleks rääkija Haho ise, et ta on para-

nenud ja kavatses sõita üle piiri ega tulegi enam tagasi koju. Nii on asi kõik korras. Norgan paraneb. Et ta saaks varjata end teiste eest, soovib ta Leo tal sõita ära välismaile. Norganile on kogu see mäng vastumeelne, kuid ta sõidab viimaks siiski. Möödub aastaid. Leo on Norgani äriisimele üle võtnud ja abiellunud ta naise Marilui-sega. Ka Norgani lapsed on juba suured. Leo on äri ajanud suurele järjele. Kogu perekond elab luksuselikkude elu. Üheteistkümnenda aasta pärast tuleb Norgan välismailt tagasi. Keegi peale Leo ei tea, et see on Norgan ise. Ta esitleb end oma naisele ja lastele enese vennana, kes oli äinud noores eas ära välismaile. Perekond usub seda. Leo, kui kuulus äriimees, on valitud vastutusrikkale riiklikule kohale. Ta peab sel puhul esinema kõnega raadio ringhäälingus. Vahepeal saab Norganile teatavaks, milliste ebaausate võtetega on Leo teinud oma karjääri. Tuleb montöör, et seada üles mikrofon Leo korterisse eelolevaks kõneks. Norgan asetab mikrofonile Leo teadmata toa varjulisse kohta, kutsus siis Leo ühes Marilui ja lastega sinna ja paljastab kõigile oma eluloo tõsisel valguses, mis saab mikrofonile abil nüüd teatavaks ka kogu raadio kuulajaskonnale. Leo ja teised märkavad alles nüüd mikrofonile olemasolu. Kogu perekond on meeleheitel. Ilmub politsei, keda Norgan juba varem telefoni kaudu sinna kutsus, ja nii Leo kui ka Norgan algavad oma kolmandat teed — teed vanglasse.

LEO:

(Vihaga.) Sa oled spioneerinud! Sa esinesid telefonis minu nime all! Vardake, misugune nadikael on pugunud minu ärril ja majjal!

NORGAN:

Leo Vint ei eita siis oma süsteemi!

LEO:

See mees, see nüru, ei ole kellegi Jaan Norgan. Jaan Haho on ta, sulil Taqarabaste vallast!

MA:

Äga see sarnasus! See hääl! Kui Toomas ei oleks ammu surnud, siis...

HELGAS:

Papa ei irisenud ega moraliseerinud miljalgi nii nagu Jäme-Jaan juba esimesest päevast peale.

ILMAR:

(Vahele.) Surnute ärkamist ei ofe!

NORGAN:

Mängime nii... Äga elusale ärkamine on olemas. See peab ka siia majja tulema! Võlke istel, nüüd tuleb hiobi-sõnumeid.

LEO:

Ta lõhkus mu kirjutuslaua laliti, otsis raha ja väärtusi.

NORGAN

Otsisin, mida leidsin...

LEO

(Sööstab Norgani poole, Ilmar järele.) Anna tagasi!

NORGAN

Tagasi! Ma lasen! (Pistab käe taskusse.)

MA JA HELGA

Leo!

HELGAS:

(Leost kinni haarates.) Mis sa formad, Leo! Olemas ju omavahele. Las' ta laulab, see ei ole kardetav. (Istulakse, peale Norgani.)

NORGAN

Ma arvan ka, et oleme omavahele. Ja omavahele ei tarvitse olla saladusi. (Raputab kausitikut kõrgel.) Kas teate, mis siin on? Selles nalikkaantega salaraamatus on sees kõik Leo Vindi ärisaladused, siit näete, kuidas mõngides saadakse mitmekordseks kroonimiljonäriks. See on ühe moodsa ärimeele valaegas! — Vaeta lühemalt. Ühesl tollioperatsioonist te juba kuulsite. Teisi ma ükshaaval ette ei loe, äga summas on nad annud kümmeid ja kümmeid sendimiljoneid. Edasi, teenengud operatsioonidelt...

LEO

(Kargab üles.) Hull! Hull!

MA

(Leole.) Ta jäseb!

ILMAR

(Surub ta tagasi.) Ara janda, Leo, hulludele ei tohi vastu rääkida, siis jäävad ise pikapeale rahule.

NORGAN

Teenengud operatsioonidelt, kus Leo Vint on ostja ja sama Leo on müüja firma peaperemees. Jälle miljoniid! — Ja ümberpöörduid: Leo firma müüb Leo Vindi isikule. Miljoniid! Edasi: alaväärtslikud hanked riigile. Miljoniid! Edasi: kunstlikult vähendatud ja mahasalatud maksud riigile ja kogukonnale,

aastate kaupa. Miljonid! Ja veel mõnesu-
gust tulu ja lõikust. — Kuidas seda nime-
tatakse?

ILMAR

Intuitsioon...

NORGAN

See on saagid kavala kauba ja pettuse
läbi. — Aga on ka väljaminekuid, ka need
on hoolsasti ja kriminaalselt märgitud: alt-
käemaksud informatsiooni eest, meehead
ametnikule, kellelt sai teateid võistlejate kin-
nistest pakkumistest riiklikele vähem- ja enam-
pakkumiste hangetel. Siis sohimaksud litsent-
sidelt. Vaikimisrahad ähvardavate paljastus-
te puhul, pisted kasuliku propaganda eest ja
muud äraostmised. Kokku mõnedki head sen-
dimiljonid. Aga saldo Leo Vindi kasuks...

LEO

(lälle protestiliigutus.)

NORGAN

Paigal püsida — keel elu kallisl!

ILMAR

Istu, Leo. Võta omaks ja kiida iärale —
sellest pole midagi. Ega sina üksi nõnda toi-
mi.

(Koputus.)

NORGAN

Sisse!

LEENA

(Ilmub.) Üks politseinik tõi selle kirja.

NORGAN

See on mulle.

LEENA

(Annab talle kirja. Norgan pistab selle
tasku.)

LEO

(Leenale.) Mine ära!

NORGAN

Pea. Las politseinik ootab kojast. Ma tu-
ken varsti. Ütle talle seda.

LEENA

Jah. (Ära.)

NORGAN

(Valjusti.) Istuge! Mul jäi lause pooleli.
Saldo Leo Vindi kasuks on niisugune, et võis
prassida ise ja teha oma perekonnast priima
parasiitkonna üle linna ja vabariigi. Seda sal-
dot on poeg Ilmar läbi lasknud nagu sibivoo-
lik, mängides elu- ja „aumeest“. Selle so-
hiraha peal on tütar Helga aina tantsinud —
muud juttu ei ole mina nende kuude vältel
tema suust kuulnud.

HELGA

Kadunud papale meeldis väga mu tants...

NORGAN

Lapse tants! Sina pole ammugi enam
laps. Kui sa sellega veel leiba teeniksid. Aga

see on su ajaviide, nagu su ainus töö on mani-
küür ja ainus lektüür moelehed. — Samast
ularahast on proua Ma nii põhjalikult läbi
kainud, et endisest Mariluiseist on jäänud üks
edev, nudi Ma, naine „kui tšello meloodia“
on saanud grammofoniplaadiks.

ILMAR

Ara kisu süütuid sekka!

NORGAN

Suli sa alul ei olnud, muidu poleks sa mil-
latgi olnud Toomas Norgani sõber, sõber elus
ja surmas. Aga sa olid liig kerge ja paindlik,
suliks said sa aegamisi, samm-sammult, olu-
de mõjul. Olupoliitikust kelmini ei ole pikka
sammu. — Sinu perekond võib ütelda: elasime
oma seisukorra väärselt ja olude kohaselt.
Need olud on teie süü. Nad on teid helh-
tanud ja rikkunud. Ilma vastluseisuta ja sur-
veta elu on teinud teid lodevaks, libedasti
rändate roiskumise teed.

ILMAR

Millal sa päästearmeesse astusid, onkel Ta-
garabastest?

HELGA

Meie oleme kulluurinimesed!

NORGAN

Jaa, see teie kultuur. Olen siin vaadanud
ja kuulunud kaugemalgi ringi. Mugavasti ja
väärselt mõistetud kultuur on teie lipukiri.

Teie kultuur on „aumehemäng“, on ah-
nus edvistuses võtta rekordi, on ahvikultuur;
on kolmekordne raamatupidamine ja „võla
kust saad“. Mina vabastan teid teie nõnda
nimetatud kultuurist, et leiaksite tee ta-
gasi vana aause ja lubiduse juure — kes
teist seda teed käia jaksab.

ILMAR

Ta räägib ju kogu aeg nagu aknast välja.

NORGAN

Oigus, poeg Ilmar. Üle vabariigi. Auväärt
kuulajaskonna hulgas on ka politseikommis-
saar. — Mina tellisin ta telefoni teel kuula-
ma. (Vaatab oma kella.) Leo Vindi pidulik
raadiokõne on lõpnud. Võime minna püeva-
korrast edasi. (Astub kõrvale ja paljastab
mikrofoni.) Skandaal, mida säärases majas
kardetakse enam kui paragraafi, on sündinud...

ILMAR

Kurradi kurat!

MA JA HELGA

Mu Jumal! Issand halasta! (Äärmine raba-
mus.)

LEO

Siis nii saatanlikult tegutsed sina!! Araand-
ja! Timukas! Sadist!!

Armud väikesed vääratused.

ELINA ZALITE. Komöödia kolmes vaatuses.
Tegelasid: 5 m., 4 n. Dekoratsioonid kaks:
I ja II v. — tuba endises mõisa härrasle-
majas; III v. — puieestik mõisa iärve saarel.
Mõisasüdame omanik Andres Pärilmäe on
kõigiti lugupeetud mees. Ta on oma naise
Eevaga juba kümme aastat abielus. Nende
elu on kõigiti õnnelik, kuigi see vahete-
vahel tundub üksluisena maa üksilduses, eriti
Eevale. Ühel päeval külastab neid Andrese

vana sõber viiulikunstnik Arved Konradi ja
jääb nende juure mõneks ajaks suvitama.
Sellest tekib nii mõnesidki „luulepuhanguid“.
Arved saab mõisas naiste lemmikuks. Temast
on huvitatud eriti Eeva õelitär Rutt ja tee-
nija Mari, kuna aga Eeva suhtub Arvedile
alul tagasihoidlikult. Arved ligineb kohe esi-
mesel päeval Eevale armuavaldustega, mis
edaspidi päevpäevalt muutuvad suggereeri-
vaiks. Andres märkab seda, kuid suhtub sel-

lele suuremeelselt. Ühel õhtul, kui ta peab sõitma kuhugi koosolekule, jäävad Eeva ja Arved kahekesi. Arved suudab Eevat oma ilusate plaanitsustega niivõrd ahvatella, et viimane on nõus temaga mehe juurest põgenema lai maailma. Nad lahkuvad mõisast. Eeva soovib veel viimist korda minna oma armsale saarele, mis asub järves mõisa lähedal. Nad sõidivad paadiga sinna. Lähevad saarele, kuid unustavad tõmbanast paadi kaldale. Tuul viib paadi järvele, ja nii osutub neil tagasi tulles maalepääs võimatuks. Naa peavad veetma öö saarel. Hakkab vihma sadama ja kogu nende olemine muutub seal ehamugavaks. Tekib lihkkelisid ja etteheiteid, mis muudavad nendevahelise sümpaatia ja armastuse vastastikkuseks vihkamiseks. Nüüd kahelseb Eeva oma kergemeelsel teju, et on vahetanud oma armsa mehe sõrased lühise kunstniku vastu. Samal õhtul naudib

ka Ruft oma peigmehega, Läti asuniku Jee-
kab Akmentiniga, suveöö võluvust. Kõndides
temaga järve kaldal tahab ta veenduda, kas
Akmentin armastusest tema vastu on tõesti
valmis minema läbi tules ja veest. Kui vilu-
nud ujaja hüppab ta järve ja ujub saarele.
Akmentin temale järele. Nii jõuavad ka nemad
saarele ja kohtuvad seal ootamatult
teisi. Ka Andres on koosolekult jõudnud ta-
gasi, temaga ühes ka üliõpilasi, kes soovi-
vad mõisa ümbrusega tutvuda. Ka nemad
tulevad saarele. Eeva palub Andreselt andeks
oma armu väikese väärtuse, mille viimane
talle ka suuremeelselt andestab. Seega lõpeb
kõik hästi. Koomiliste lüüpidena tegelevad
selles komöödias veel Põrimäe teenija Mari
ja sulane Märt, samuti ka Andrese isa ema-
ga. Ka nendes väljenduvad armutuhingud iga-
ühes oma kujul.

Eeva:

Mulle näib, ema, et sa isaga kaunis tihti rapsid. Kas sellest ei piisa?

Liisa:

Isaga tülitseme vahel küll, aga ühe inimesega tüütab ära. Liqi viiskümmend aastat ajame viimna, tean juba peast, mis vanamees ütleb.

Kristjan:

(Siseruumist.) Liisa, hõi, Liisa, kuhu on jäänud mu tubakas?

Eeva:

Kuuled, isa toriseb juba! Mina lasen parem jalga. (Ara aeda.)

Kristjan:

(Sisse tulles.) Liisa, kas sa ei kuule, kui sinul küsitakse? Kuhu on jäänud ahjuservalt mu tubakas?

Liisa:

Viskasin välja. Kogu tuba lehkas. Mul hakkas pea valutama.

Kristjan:

Oi laevakesti, miline peen dram! Ei suuda enam kannatada tubaka lõhnakesiki. Elab endise mõisaproua toas ja arvab nüüd, et peab tegema ka proua tempe.

Liisa:

Mul on enesegi tempe! Mul pole, jumal läenatud, tarvis midagi laenata, nagu seda teevad teised.

Kristjan:

Teised? Kes on siis need teised?

Liisa:

Küllap tead isegi.

Kristjan:

Ah sina sihid minule? Jah! Mina peaksin midagi laenama! Ütle, mis olen ma jaenanud?

Liisa:

Kõik. Alates käimisest. Torkad käed pükste tasku, ajad rinna ette nagu konn, pistad piibutobi lõpustesse ja kamandad poisse ja tüdrukuid. Akuraal nagu vana mõisahärra.

Kristjan:

Miks ei peaks ma rinda ette ajama? Mulle kuulub ju terve mõis.

Liisa:

Mitte sulle, vaid pojale!

Kristjan:

Poeg on minu, seepärast on ka mõis minu oma.

Liisa:

Aga siis tuleb pool mõisat minule.

Kristjan:

Mis teed sina mõisaga? Kas on sul aimugi, kuidas leda tuleb pidada? Sul on ju kana aru peas.

Liisa:

Aga sinul kalkuni aru, ja ise oled sa ka täieline kalkun.

Kristjan:

Mina kalkun? (Ahvardades.) Hoi a ennast, vanamutt!

Liisa:

Jah, kalkun sa oled! Tursus ja ennast täis. Ja punast värvi kardad sa ka. Niipea kui keegi ülistab punaseid, pistad sa kohe karjuma.

Kristjan:

Vanamutt, ära puutu poliitikasse! Sellest ei taipa sa vähimatki. Sa oled sündinud öösel.

Liisa:

Öösel võrsuvad kõik kasulikud taimed, öösel kasvab rohi ja puhkavad lillekesed ja roosinupud.

Kristjan:

Oled küll see õige roosinupp!

Liisa:

Nii sa mind varemalt nimetasid.

Kristjan:

Siis oli mul alles varsa aru. Sa oled täieline ohakas.

Liisa:

Miks sa siis võtsid mind, kui olin nii inetu?

Kristjan:

Seepärast, et sa enda mulle kaela riputasid.

Liisa:

Mina oleval end säärasele kaela riputanud? Kõige kenamad ümbruskonna poisid lendesid mu ümber nagu mesilased magusa ümber, aga mina vedasin neid kõiki nina pidi.

Kristjan:

Ainult altarini ei suutnud sa neist ühtki vedada. Ha-ha-ha!

LIISA:

Ei suutnud? Võin sulle veel praeguqi näidata, et suutsin.

KRISTJAN:

Siis tuleb küll nõuda abiejalahutusl.

LIISA:

Sina oled mu elu nahka pannud, sa suur metsaline! (Nutab.) Ma ei saa aitu, kuidas olen ma võinud nii kaua elada koos sellise kole-tisega!

KRISTJAN:

Ah nüüd algab hüsteeria. Akuraat nagu vanal mõisaproualgi. Valhest on tarvis pista ka lümpkiirust nina alla? Ma toon kohe. (Hakkab minema.)

ANDRES:

(Tuleb väljast.) Mis õnnetus siin on juhtunud? Miks ema nutab?

KRISTJAN:

Hüsteeria on tulnud peale.

ANDRES:

Mis?

LIISA:

Pojake, kaitse mind selle metsalise eest! Ma ei või temaga enam kauem koos elada

KRISTJAN:

Mina temaga ka mitte!

ANDRES:

Kas olete jälle tülli läinud? Loodame, et see peagi möödub.

LIISA:

Seekord mitte!

KRISTJAN:

Ka mina ütlen, et ei enam!

ANDRES:

Hea küll, siis minge üksksteisest lahku. (Kristjan ja Liisa kohkuvad.) Sina, ema, jääd oma tuppa, isa asugu nurgakambri.

LIISA ja KRISTJAN:

(Korraga.) Täna, poeg, täna!

KRISTJAN:

Ma tassin oma kraami kohe uude korteri. (Läheb sisse.)

LIISA:

Ma lähen kaasa! Kardan, et sa viimaks minugi asju kaasa viid! (Lipsab Kristjanist mööda, sest kostab veel nende tülitsemist.)

II VAATUS.

(Sama dekoratsioon. Pääkesepaisteline pühapäeva õhtupoolik.)

ARVED:

(Mängib nähtamatult viiulit.)

MARI:

(Tuleb aiast, seisatab, vaatab unistavalt sinna poole, kust kajavad helid, ja ohkab magusasti.)

KRISTJAN:

(Läheb veidi aja pärast mööda, ajaleht k'ees.) Mis sa siin seisad ja vahid õhku nagu koer kuule! Teised naised teevad vabal ajal n'puldööd, kooivad, heegeldavad või õmblevad, aga sina ei midaqi. H'ebene ometi, endal pole mõistlikku s'ukigi seljas!

MARI:

Moodsal naisel pole s'irki tarviski.

KRISTJAN:

(Seisatab, nagu oleks suule löödud.) Mis sa ütled — pole s'irki tarviski! Aga meest vist küll?

MARI:

Seda küll.

KRISTJAN:

Pole ütelda midagi, ilusad ajad!

MARI:

Toredad ajad! Aga minge eemale, ärge eksitage mind kuulamast süüfoniaal.

KRISTJAN:

Ise hea simpoonia! (Ara oma tupp.)

MARI:

(Põlglikult.) Kes ütles sulle, et oled mu peigmees?

MART:

Kas hakkad jälle veiderdama? Kipud vist jälle selle välssi juure?

MARI:

Ei tule mõttessegi! Praegu on mul välja-vaateid ühele palju peenemale mehele. Seepärast võin ma sellisele, nagu Jeeab ja sina, ainult sülitada.

MART:

Või sülitada!? Noh, sellest lõbust jääd sa ilma. Tänaest päevast saadik ma sinu peale enam ei vaatagi. (Ara.)

MARI:

(Hüüab järele.) Ara arva, et looksen sulle järele ja hakkam paluma!

Lõbus peremees.

J. AKURATERI komöödia neljas vaatuses. Tegelasi: 7 m., 4 n., üllõpilasi, taluinimesi, ametnikke, naisi. Dekoratsioon — kolm: I ja IV v. — korralik talutuba; II v. — väheldane restoraani tuba Riias; III v. — ministri vastuvõtu-kabinett Riias.

Välimeisa peremees Peeter Grotan on väga lõbusa iseloomuga mees. Eluraskustest ja muredest kaitsub ta saada üle lõbusa laulu ja mõne väikese „tipsukesega“. Kogu majapidamist juhib ta tragi ja töökas naine Anette. Ka nende kasutütar Marianne on väga kena ja armas tütarlaps. Tal on ka oma armsam, keegi üllõpilane Riias, Kasuema Anette pool-

dab nende tutvust, kuna aga Peeter tahaks, et Marianne abielluks loomakaupmehe Kurmiga. Ühel päeval, kui Peeter jälle nokastanud ja ülevas meeleolus tuleb koju, hakkab naine temaga tülitsema ja tahab temalt järele-äänud raha ära võtta. Peeter ei lase. Anette kutsus naise endale appi, algab rüüselmine, kusjuures Peeter hakkab äkki teesklima, nagu oleks tabanud teda südamerabandus ja surin. Naised, kellele Peetri teesklimine paistab tõena, hakkavad nutma ja kahetsedes kadunukest ülistama. Nad tahavad h'ikata surnet pesema ja lalkuvad toast. Seda momenti kasutab Peeter. Ta hiilib naistest märkamatuna toast õue

ja sõidab sulise Karklise kaasabil üldse kodust ära. Naised tulevad tagasi, nende kohumine on suur, kui näevad, et surnu on kadunud. Peeter sõidab Riiga, et muretseda seal pangast maaparanduslaenu. Ta läheb ühte restorani, et teha endale seal väike tujuke. Seal on pummeldamas salkkond üliõpilasi. Üks nendest, Valdi Meden, tunneb igatsust oma armsa tütarlapse järele, kellega on tutvunud kunagi Riias ja kes nüüd teadmata kuskil maal elab. Peeter tutvub ka üliõpilastega ja tunneb end nende keskel, kui vana endine Tartu üliõpilane, väga kodusena. Ta teatab neile oma reisisilust. Üliõpilane Meden lubab teda oma onu kaudu, kes on ministler, rahasaamise asjus aidata. Meden meeldib Peetrile. Peeter soovib, et Medenist saaks ta väimees. Meden on onu juures ministeeriumis ametis. Järgmisel päeval ame-

tisse tulles on onu talle väga vihane, et ta on jälle pummeldanud ja üldse elab kerget elu. Onu lubab oma toetusest Medeni suhtes üldse loobuda, kui viimane meelt ei paranda. Meden lubab nüüd oma eluviisi muuta, maale minna ja oma tulevase naise talus õppinud agronoomina hakata töötama, kuid lingimisel, et onu võimaldaks ta tulevasele äitapapale raha laenuksaamise pangast. Onu nõustub sellega ja Peeter saab pangast soovitud summa. Peeter ja Meden sõidavad nüüd maale. Medeni süda on natuke raske, et peab loobuma oma endisest armsamast ja abielluma Peetri kasutütrega, keda ei tunnegi veel. Jõudes maale on Medeni üllatus suur, kui näeb, et ta kadunud armsam ja Peetri kasutütar on üks ja sama isik. Nad on teineteist leidnud ja kõik lõpeb hästi.

(Varsti laulab Grotan eesriide taga: „Männisin, lantsisin öö läbi lõbusalt nägusa neiuaga.“)

GROTAN:

(Tõukab pikkamisi eesriide kõrvale, vaatab kartlikult taas ringi, ringutab.) Nii, nii, nii! Oli see aeg võitlus! Säärasel korral surra polegi kõige pahem.

Jaa... Kui maailm mitte nii ilus ei oleks, siis poleks tõesti väärt tõusta. Aga mis teha! Heaski vorstis leidub pipart, aga see kõige mõrudam pipar meie elus on naine...

KRAUKLIS:

(Pistab pea ukse vahelt sisse, silmitseb.) Peremees, kas olele teisest maailmast juba tagasi? Ma arvan küll, et siin on parem.

GROTAN:

Tule sisse, kallid, tule sisse! Aga tasa. Ütle, kus on naised praegu?

KRAUKLIS:

(Naerab.) Tulevad varsti laipa pesema. Haha-ha! Oli see aeg toredasti välja mõeldud, peremees. Minagi olin juba arvamises, et teil käsi halvasti käib. Ma kuulsin. Jah, see pole nali.

GROTAN:

Olgu mis oli. Aga kuulaj: nüüd pean ma plehku saama. Muidu võib jälle otsast peale hakata. Rakenda hobune ette... Ma sõidan vaksali. Muu on Riias hädalisi asju... Nüüd peab raha otsima.

KRAUKLIS:

Mõistan. Aga perenaine tahab ka kohe kirkumõisa sõita.

GROTAN:

Sõitku pealegi, sõitku. Lase minna. Aga enne sõidan mina minema... Aja hobune väikese troskaga aida otsa juure. Ma kardan, et naised tagasi tulevad.

KRAUKLIS:

Mõistan, mõistan... Praegu nad veel ei tule.

GROTAN:

Aga sina pane aida uks lukku ja ütle, et

mind rahule jäetaks. Ütle, et sinna ei tohi sisse minna. Ja siis võivad nad matuseid teha, kui tahavad. Aga nüüd mine.

KRAUKLIS:

Hea küll... Saan aru. Ega teiegi, peremees, mind unusta, kui teil hästi läheb.

GROTAN:

Kas on sul mõnikord põhjust olnud kaevata? Mine nüüd! (Krauklis vääjub.) Nii. Veel pole Grotan surnud. Veel on meil elupäivi. Küllap ma teile näitan, kuidas tuleb elada. Rõõmutsegem veel... (Tõmbab mantli selga, paneb kübara pähe — vaatab aknast välja.) Nüüd nutab see krokodill oma krokodillipisaraid, aga väljavahitule avanevad taevaväravad. (Rullu välja. Toas on tiikk aega vaikus. Väljas laulab kukk.)

(Viitoli tädi ja kaks naist tulevad pikkamisi ja pühakulki lina, pesukausi ja pange-dega, et laipa pesta. Viitoli tädil pudel käes, ühel naisel lauuraamat.)

VIITOLI TADI:

(Nutusel häälel.) Nii, nüüd puhkab Välimetsa peremees rahus. Peseme ta ära ja paneme riide. Aga tühja kõhuga ei saa seda teha. Enne võtame rohtu. (Valab klaasi ja joob.) Käigu ta käsi teises maailmas hästi. Oli va lõbus inimene. Ja tark.

ESIMENE NAINEN:

Mis nüüd enam teises maailmas. armsam. Ega seal nii ole nagu siin. (Joob.) Tal oli elu nagu parunil.

VIITOLI TADI:

Elas toredasti jah — aina fustis ja laulus. Või tal midagi puudus. Kui tegi tööd, siis tegi tööd, aga kui elas, siis elas nagu härra. Aina rõõmsasti.

TEINE NAINEN:

Oli lõbus inimene küll. Tuli sõituleidit õõseti sageli lauldes koju. Koslitagu teda Jumal teises maailmas. (Joob.)

Okupatsioon.

E. Haridusliidu I näidendite võistluse jury poolt väikelavadele mängimiseks soovitatud näidend. — T. BRAKSI näidend kolmes vaatuses. Tegelasi: 5 m., 3 n., alevisaksu, tuletõrjujaid, sõdureid. Dekoratsioon — kolm: I v. — kodanlik tuba; II v. — võõrasleluba, III v. — tuba metsailema majas.

Laiuste alevi kaupmees Spinne ja ta naine Lotte on mõlemad suured kadakad. Nende tütar Irma on aga eestimeelne. Ta armastab eesti polgu sõdurit Künnapit. Vanemad on selle vastu ja sunnivad tütar minema metsaülemale, joomar Blatthausile. Eestis algab saksa okupatsioon. Alevi kadaktsaksad on saksa väeosade tulekusl vaimustatud ja laulavad neile hosianna. Künnap, keda saksa sõjavõimud hakkavad laga kiusama, põgeneb alevist. Mõõdub kuid. Irma

saab saksa leitnandilt Tottermoullilt Tallinnast kirja, milles viimane teatab, et Künnap on Tallinnas tabatud ja põgenemiskatsel lastud maha. Mõõdub jälle kuid. Spinne on jäänud pankrotti. Et vanemate ainelist seisukorda parandada, abiellub Irma viimiks, kuigi vastu enese tahmist, rahaka Blatthausiga. Irma külastab ta endine teenija Netti, kes elab Tallinnas. Netti teatab, et ta on kohanud alles hiljuti Tallinnas Künnapit. Selgub, et Künnapit surmalaele on vale ja sepsitsetud Blatthauseniilt, kes seega Irma sai endale. See teade on Irmaile rabav. Blatthauseniile tulevad võõrad, akki ilmub sinna ka keegi viiuldaja. Selleks osutub Künnap. Irma tunneb ta ära, teeb perekonnas revolutsiooni, lahkub oma mehe juurest ja läheb ära ühes Künnapiga.

KAAP:

Sakstel on täna erilisel asja rõõmustuda. Saksa suur ja vägev keiser saatis oma väed süia...

NETTI:

Aga meie poisid peksavad nad julamaid välja!

KAAP:

Tst! Armas laps, sa lased end treltide taha panna. Kes peksab sakslased välja? Mis saksa kolmas kord oma küünte vahele haarab, seda ta ka peab.

NETTI:

Midagi! Vanad eestlased sõdisid sakslaslega mituleistkümmend aastat. Nad ei jäänud ka siis, kui neil üks põlvepikkune poisike elus oli. Kas arvate, et nüüd meie mehed norutama jäävad?

KAAP:

Küllalt! Nii ei tohi noor tütarlaps rääkida! Jumal hoidku, kes sinu nii välja koolitanud on? Aga ilus oled, kui ärritud... (Näpistab lõuga.) Ega minagi sakslaste tulekus õnnistust näe, aga mis on meesuguseil teha: Jumal ja ülemus, neid peame austama. Kas oled juba kaheksaleistkümmend täis, mis?

NETTI:

Ammugi juba! Minu sünnipäev oli mardija mihklipäeva vahel.

KAAP:

"Vaata aga vaata... (On Netti käe võtnud.)

NETTI:

Mis te teete, kõstri-isand!?

KAAP:

Noorena tundsin käevaatomiskunsti. Ma vaatan, mis saatus on kirjutanud sinu kaurisse kätte.

NETTI:

Aga te kipute oma kunstiga mulle kaenlaauku? Ei see nii lähe, kõstri-isand... Laske mind lahti!

KAAP:

Ei, ei! Ärge karlike... Ma ei tee ju sulle midagi... Pühakiri ütleb: Ja kui (Taavet vanaks sai, siis toodi üks noor neitsi, et see magaks Issanda mehe süles ja soojendaks teda.

NETTI:

Mis plüma see on! Kas pean mina iga vanamehe soojendajaks hakkama... (Tahab end vabastada, aga kõstler ei lase. Mõlemad lähevad kobades uksele.)

KAAP:

Lapsuke, lapsuke... Sa oled nagu hirmunud hiireke...

NETTI:

Laske mind lahti! Kas pole ime: kes majja tuleb, see kaperdama kipub!... Kõstleri ei anna rahu... Minge! (Tõukab kõstri hooga tagasi, ise langetab aga uksest tulevate Lottele sülle.)

(Tulevad Irma vanemad ja jäävad üllatunult ukse lähedale seisma.)

LOTTE:

(Künnapit nähes.) See inimene... Mis on juhtunud?

SPINNE:

Ja-jah. Mis on juhtunud?

IRMA:

Ei muud midagi kui et üks vanq vabaneb.

LOTTE:

Mis?!

SPINNE:

Kuidas?!

KÜNNAP:

Jah, nüüd vabanevad kõik vanqid. Okupatsioon on lõpnud. Tule, Irma, läheme vastu vabadusele, võitlusele ja õnnele! (Mõlemad käsikäes ära.)

LOTTE:

Selle kohta peab härra Blatthaus andma meile seletust. Tule, Ludi!

SPINNE:

Ja-jah. Me nõuame seletust.

LOTTE:

Härra Blatthaus, see inimene pidi ju olema surnud?

BLATTHAUS:

(Istub hoolimatult ja otsib sigarit.) Pidi olema surnud, aga elab... te nägite ju?

SPINNE:

Äga teie kinnitasite kümneil korril, et Künnap on surnud. Teie...

BLATTHAUS:

(Vihaselt päästi.) Ah, jätke juba! Keda te eksamineerite? Uldse, mis tahate veel siit? Kasige kõik kus kurat! (Käib ärritatult ringi.)

LOTTE:

Pfuih, milline ülalpidu!

SPINNE:

Ta on kaotanud mõistuse. Tule, Lotte!

PIKK PREILI:

Mina ei luba end söimata! (Demonstraatiivselt uksest välja.)

ÜKS HARRA:

See on vast võõruspidu!

ÜKS PROUA:

Ma ei leia sõnu, kuidas seda kõike iseloomustada...

KAAP:

(Kes Nettiga kõrvaltoast ilmunud.) Hulkumas ja põgenemas pead sina olema, ütleb vägede Jehoova! (Kõik lahkuvad.)

BLATTHAUS:

Oi-jah, vanapoiss, Hermann Blatthaus, see on suurim kaotus, mis sul üle elada tuli. (Seisatab pildi ees.) Ja-jah, sõber Seckendorf, asjad on äärmiselt halvad. Sul läks Balli hertsogriik vett vedama, muu pistis naine plehku. Ja kui järsku see kõik saabus! (Laskub raskesti toolile.)

Maakuld.

E. Haridusliidu I näidendite võistluse jurü poolt väikelavadele mängimiseks soovitalud näidend. — MIHKEL AITSAMA rahvatükk 4 vaatuses. Tegelasi: 10 m., 3 n., pillimees, pulmalisi. Dekoratsioon — kolm: I v. — mets; II ja IV v. — talu õu; III v. — su-lasteluba talus.

Sakslased on okupeerinud Eesti. Endel Kulno, Eesli polgu ohvitser, et pääseda Saksa sõjavõimude tagakiusamisest, läheb maale redusse, salub juhuslikult Laanemetsa talu ja jääb sinna suviliseks. Keegi ei tea, kes ta on. Ka tema ise ei tea sealsetele oma nime ega päritolu. Teda peetakse alul mõneks linna „untsakaks“, aga et ta on töökas ja hakkaja mees, suhtuvad pärastpoole kõik temale lugupidamisega. Saksa sõjaväed lahkuvad, enamlased lungivad Eestisse. Ühel hommikul on Endel ja karjapoiss Juss Laanemetsalt salaja kadunud. Ainult mahajäetud kirjake pereliitrelle Luulele selgitab, et Endel ja Juss on läinud sõjameeste rida-

desse, et kaitsta isamaad. Luule soovitab vennal Ilmaril toimida teiste eeskujul ja minna vabatahtlikult kaitsma isamaad. Ilmar ei lähe, ja kui ilmub mobilisatsioonikäsk, läheb Ilmar isa nõustusel metsa soolaugaste vahele. Enamlased tungivad peale ja jõuavad Laanemetsa taluni. Luule põgeneb Eesti vägede juure, kus on ka Endel. Endel tuleb oma sõjaväeosaga salateid mööda Laanemetsa ja kihutab enamlased sealt minema, kes rüüstasid talu ja piinasid vana peremeest Marti. Ka Ilmar ilmub metsast paost koju. Nähes oma rüüstalud kodu tärkab ka temas tahe minna vaenlaste vastu võitlema. Ta läheb ja sõdib vaprasti. Vaenlane lüüakse kodumaa piiridest välja, isamaa on vaba. Tuleb rahu. Ilmar abiellub. On pulmapäev. Laanemetsa ilmub keegi tundmatu mees. Pärast selgub, et see pole muu kui valehabe-mes Endel. Ta on tulnud Luule järele, kes teda ootas. Nii saab ka nendest õnnelik paar.

XI ETTEASTE.**HOFF ja MEIER:**

(Tulevad teed mööda. Vaalavad õue.)

MEIER:

Ma ei teadnud, et siin sügavas metsas veel üks talu on. Siin ei ole meie veel käinud. Mina mõlten, et siin võlame pekki kaasa ja teeme pühapäeval mõisas üks söömaeg.

HOFF:

Abgemacht! Astume sisse. (Tulevad pikkamisi õue.)

XII ETTEASTE.**MART:**

(Tuleb aidast sinkidega ega pane sõdu-reid tähele.)

HOFF:

(Silmab peremeest.) Wunderschön! Pere-mees võtab mind kahe käega vastu. Toob kohje sületäie pekki. (Läheb lahtiste käte-ga Mardile vastu.)

MART:

(Näeb alles nüüd sõdureid ja ehmub.) Oh

sa püha kurat küll! (Pöördub kiiresti ümber ja hakkab jooksma.)

HOFF:

(Jookseb Mardile järele ja haarab ta õlast kinni.) Stop! Siia andma pekk.

MEIER:

(On ka järele jõosnud ja haarab kahe käega sinkide järele.)

JUSS:

(Lälgib sündmust viljapuuaia-st.)

MART:

(Hoiab kramplikult sinkidest kinni ja ra-beleb vastu.) Nii kergesti te ka kätte ei saa. (Pika rüselamise järele võetakse Mardi käest liha.)

MEIER:

(Haarab täägi ja ähvardab Marti lüüa.)

MART:

(Taganeb hirmunult.)

MEIER:

Vait olema, muidu lööma sind sein-a külge. Nüüd tulema ja andma meie munad.

MART:

Meil ei ole mune. Kanad on kõik verisulil.

MEIER:

Ei olema munad? Meie ei uskuma seda. Minema tuppja ja vaatama järele. Marsch! (Haarab Mardi käest kinni ja jalutab tuppja.)

HOFF:

(On vahepeal singid toppinud kotti ja tõstab kotti pingile. Sammub siis teiste järele tuppja.)

XIII ETTEASTE.

JUSS:

(On aia tagant tervet sündmust saltja jälginud. Hüppab üle aia õue.) Nüüd on kõik mokas! Ei enam saa liha süüa. Jooksen ja räägin Endelile. (Viskab oma leivakoti pingile ja jookseb pahemale ära.)

LUULE:

(Tõttab lüpsikuga üle õue.) Kutsusin Leida endale appi, aga ta ei oska lehma lüpsa. Varsti on laupäeva õhtu käes. (Pahemale ära.)

XIV ETTEASTE.

ENDEL:

(Tuleb kiirel sammul.)

JUSS:

(Teeb kõrval sõrki ja seletab suu ja kätega.) Läksid peremehega tuppja, lubasid hakata mune otsima. (Näitab kotti.) Näe, nüüd on meie paremad suutäied nende kolis. (Ohkab sügavasti.) Aga silgust olen ma korin täis.

ENDEL:

Nüüd on hea nõu kallis. (Lühikese mõlemise järele.) Juss, kas tahad olla natuke abiks?

JUSS:

Tahan küll.

ENDEL:

Pea toakse peal vahti ja ülle mulle, kui sõdurid peaksid tulema. (Läheb kiiresti aeda.)

JUSS:

Jah! (Käib toa ukse ees edasi ja tagasi, piilub vahest ukse vahelt sisse.)

ENDEL:

(Tuleb aiast, suur käänd süles.) Juss, avad ruttu kolisuu ja tõmba singid välja.

JUSS:

(Võtab kotist kaks sinki ja hoiab siis kolisuu lahti.) Sõdurid läksid reite alla kanapesi otsima.

ENDEL:

(Topib kinnu kotti, seob suu kinni ja asetab pingile, nagu oleks kõik endiselt.) Nüüd loimelame singid aeda likerberipöösasse.

JUSS:

(Hüppab üle aia ja võtab singid Endelilt vastu.)

ENDEL:

Nüüd hoiame ise kõrvale, et nad midagi ei märkaks.

JUSS:

(Kükitab aia taha maha.)

ENDEL:

(Peidab enda kaevurakete varju.)

XV ETTEASTE.

HOFF ja MEIER:

(Tulevad toast, kuid munadeta.) Donnerwetter! Mune ei leidnud, aga pekki on küllalt!

HOFF:

(Upitab kotti selga, kuid ei jousa.) Aita mind!

MEIER:

(Lööb käed soppidesse ja aitab kotti selga.)

HOFF:

(Läheb pahemale, jalad käivad risti all. Meier toetab kogu aeg soppi pidi.)

ENDEL:

(Tõuseb naerdes üles ja sammub pingi juure, kus võtab aset.) See higistamine kuulub neile laupäeva õhtul ära: on saunakorra eest.

JUSS:

(Tuleb ühelt jalalt teisele hüpatas ja tralilitades.) Oh sa pois, seda sa ei tea, kuis sinu õnn võib õitseda pea! (Võtab pingilt oma leivakoti, avab selle ja lömbab siis silgu sabapidi välja. Vaatab silku mõlemalt poolt ja viskab siis aeda.) Jumalaga, silgusaba!

Võlglane.

E. Haridusliidu I näidendite võisiluse jury poolt väikelavadele mängimiseks soovitatud näidend. A. TAMMANN. Näidend kolmes vaatuses. Tegelasid: 4 m., 3 n. Dekoratsioonid — kaks: I v. — talu õu; II ja III v. — talutuba.

Kuusekäära pererahva ainus poeg Peeter on üliõpilane ja viibib suvevaheajal maal vanemate juures. Suurt töömeest temast ei ole, elab niisama kerget elu; liivaripsulab väikesel viisil ka oma talu teenija Tiinaga. Seda märkab kõige rohkem karjapoiss Juku, kes ei anna hingerahu sulasele Sassile ja nõokab teda kõigiti, et see on toss ja laseb Peetril Tiina võtta käest ära. Ühel päeval ilmub Tartust kostikohapidaja proua Lipman, kelle juures ka Peeter on olnud korteris. Peeter on talle kosti ja korteri eest jäänud võlgu mõnisteistkümm-

end tuhat. Peeter on saanud vanemaill iga kuu kostirahaks kenakese summa, on aga sellest osakese pummeldanud ära. Ema on seda teada saades Peetrile väga pahune. Peeter tahab proua Lipmanile selle summa ise ära lasuda, kuid tal puudub raha. Ta meelitab Tiinat, kes talle viimaks selle raha laenab. Ka ema tahab proua Lipmanile poja võla ära lasuda, kuid ka temal pole käepärast vastavat summat. Ta küsib Tiinalt laenuks, see ütleb, et on juba kellelegi ära laenanud. Kui Peeter viimaks proua Lipmanile ise annab selle raha, on emale kohe selge, kust ta selle raha sai. See pole jälle ema meele järgi. Proua Lipman lahkub. Varsti sõidab ka Peeter öiselt olengull koju. Temaga on kaasas trobikond mees- ja naisüliõpilasi, kes on autoga sõitnud linnast Peetrile külla. Nad on kõik lõ-

busas meeleafus, kõigil on väike kilgike peas, ja jätkavad siin jälle pummeldamist. Nende ilmunine ja lallulamine pole pererahvale sugugi meele järgi. Nähes, et nende Peeter on samasugune nagu teisedki, teeb see neid vihaseks. Ema ja Tiina hakkavad nutma. Sealjuures avaldab Tiina perenaisele, milline vahekord tal on olnud Peetriga. Ta palub perenaiselt oma eksimuse andeks ja lubab kolme lalkuda Kuusekääralt, lahata oma kurba saatust kanda üksinda. Nüüd alles saab perenaine õige vihaseks pojale, kes äusa ja tööka tütarlapsena on nii alatult ümber käinud. Ilmub ka peremees. See kulsab poja enda juure ja teatab talle, et säärast poega, kes võrgutab ausaid tütarlapsi, elab ulaelu,

ei viitsi õppida ja võltsib oma võlakohustustele isa allkirju, pole talle tarvis. Ta lakkugu jalamaid majast. Nüüd tapab ka Peeter, kui ülekohtuselt ta on toiminud vanemale kui ka Tiina usaldusega. Ta kahetseb oma tegu, lubab saada korralikuks inimeseks ja hakata tööle oma isa talus, kuni on oma võla Tiinale tasunud. Nüüd näeb ta, et ainult Tiina on see, keda ta tõsiselt armastab, sest nagu selgub, polegi Tiina päris harimatu tütarlaps, vaid on ka põllumajanduskoolis käinud. Ka vanemale meeleeolu muutub heaks, kui näevad, et nende poeg tahab meelt parandada ja abielluda Tiinaga, kellele ta on kõige suurem võlglane.

I VAATUS.

(Kuusekäära talu õu. Pahemal pool taluelumaja ots kõõgipoolse rõdutupiga; paremal laudahoone põhukuuripoolne ots, mille lakka viib redel; sellest eespool pumpkaev. Iagaseinas vaade põldmaastikule üle püstiaia, milles värav. Maja akende all seina ääres rõõlemal pool treppi lihtsed laudpingid, samuli kaevu juures ja laudahoone otsas.)

Lauda eest kostab karjakellade helinal. Sekka karjapoisi hüüdeid: „Püüts, lõõga!“ „Küüt!“ „Pühik, kas sa saad!“ „Kranis, säh, Reedik, võit!“ „No mis sa lõõbid siin, lauta, võit!“ Tiina hää: „Lase olla, küll ma saan nüüd isegi, hea küll!“ Karjapoiss: „Kus ta hea, näe taantsib nagu va kekats. Süüa ei näe kah, lühi kui lõõts!“)

SASS:

(Tuleb väravast, paneb vikati lauda rüüsta alla kouksu otsa, ise istub lauda otsa juure pingile ja hakkab võtma pastilaid jalast.)

JUKU:

(Tuleb vilistades „Oh sa poiss, seda sa ei tea...“ ja istub teisele lähimale pingile jalgu lahki võtma.) SASS, kas tead?

SASS:

(Harutab närvlikult umbeläinud pastlarihma sõlme.) Saatanas!

JUKU:

Juba jälle umbes! Igakord muudkui umbes.

SASS:

Isi oled umbes. (Tõmbab südameäiega rihma otsad jõuga puruks.)

JUKU:

Soo, muudkui puruks jälle! Oled ikki üks tolakas ilma tolguta!

SASS:

Ja sina võiksid oma moka parem maas hoida. Suuke risti nina all ja...

JUKU:

Kas sinul pikuti või?... Sellepärast sa ei saa sealt sõna, kui aeg on... Vaat' kuidas Peeter, ainult paar sõna õige ajal ja laka uks õõseks haagist lahki mis näksli. Aga näe — sinule on kimmi... Püü, isegi sellest ei saa sa jagu...

SASS:

(Ahvardavalt.) Kuule — poiss!

JUKU:

Miks ei kuule... Kuulsin tänagi, kuidas jälle mett moka peale määriti... Muudkui õhka ja ohka aga jälle õõ läbi, kui teistel seal ülal (näitab laudalaka poole) hästi läheb.

SASS:

Ohkab?... Kes see on õhkand?... Häh! (Läheb värava kaudu välja jalgakõõsudega üles riputama.)

JUKU:

(Endamisi.) „Häh!“ jah, „häh!“ Küll ma tean su „häh!“ Endal südamekarvad viimse udemeni püsti — teeb, nagu ei oleks veel midagi... No kuramus säh, kui mina ükskord mehiks saan, nõnda ma küll seda asja ei õienda: kui tahan, et keegi on minu, siis peab ta minu ka olema! Sassi moodi aga pealt vaadata, kuidas teine vahelt matiti võlab — hoo.

III VAATUS.

(Sama talutuba. Ohtu eel. Lõbutsemine aias jätkub. Kostab laul Peetri jooanud, lallutaval juhtimisel. Perenaine istub. Juku kuulab akna all.)

Mind sinna kõrti sängitage,
kus tihli olin täis kui kaan.
Nii hauda mulle valmistage,
et aamist ikka juua saan.

JUKU:

Seda laulu vaja ligemalt kuulama minna. (lookseb välja.)

Oh ärge kelli kõlistage,
kui hauda mind te kannate.
Vaid ainult klaase kõlistage —
see kõige armsam minule.
Kui täidate mu viimsed soovid,
siis õnnelikuks mina saan,
ja lerve aami tublit viina
teil' teisest ilmast läkitan.

HAALED VALJAS:

Cantus ex est!.. Smollis!.. Fiducit!..

LEENA:

(Olles kuulates silmi pühkima hakanud, nuuksudes): Jumal küll, ja see on Peeter, minu Peeter!

Maanoorte Ühendus.

Põllutöökoja juhatus, kaaludes noorte põllumajanduslike organisatsioonide töö edaspidist korraldamist ja koordineerimist, asus seisukohale, et selle ülesande peab Põllutöökoda võtma enda peale, sest tema hooleks on kogu meie põllumajanduse arendamise töö ja tal on kasutada ka vastavad tööjõud, milliseid maanoorte organisatsioonid seni on kasvatanud ja ka edaspidi peavad kasvatama lähimate abilistena ja nõuandjaina. Oma seisukohad väljendas koja juhatus järgmiste otsustena:

1. Põllutöökoja juure asutatakse alaline maanoorte organisatsioonide keskjuhatuse.

2. Keskjuhatus ülesandeks on noorte p-m. organisatsioonide registreerimine „Maanoorte Ühendusse“, nende töö ühtlustamine ja korraldamine koja tööjõudude kaasabil, maanoorte kongresside kokkukutsumine, maanoorte tegevuseks tarviliste juhtnõuade, kirjanduse ja ajakirjanduse soetamine, noorte tegevuseks tarviliste aineliste toetuste leidmine ja muude maanoorte p-m. organisatsioonide tööd soodustavate üldiste küsimuste lahendamine.

3. Keskjuhatus loobab põllutöökoja juures koja juhatuselt poolt maksmapandud põhimääruse alusel.

Maanoorte Organisatsioonide Keskkomitee põhimäärus.

1. Põllutöökoja juures töötab alatiseft maanoorte p-m. organisatsioonide tegevuse edendamise sihiga Maanoorte Organisatsioonide Keskkomitee.

M. O. Keskkomitee ülesanded.

2. M. O. Keskkomitee ülesandeiks on:

a) maanoorte p-m. organisatsioonide kasvatuslike, õpetuslike ja korrasuslike sihtide väljatöötamine ja ülesseadmine;

b) kõigi M. O. Keskkomitee liikmete ja nende ümber koondatud maanoorte p-m. organisatsioonide töö kooskõlastamine M. O. Keskkomitee poolt heakskiidetud sihtidega;

c) aineliste toetuste leidmine ja korraldamine vastavalt üksikute keskkorralduste ja asutuste ülesandele maanoorte p-m. organisatsioonide tööd edendamiseks;

d) M. O. Keskkomitees esindatud asutuste organisatsioonide tööjõudude rakendamine kooskõlastatud töö läbiviimiseks maanoorte p-m. organisatsioonides;

e) maanoorte tegevuseks tarviliste juhtnõuade, põhikirjade, kirjanduse ja ajakirjanduse

soetamine ja M. O. Keskkomitees esindatud asutuste-organisatsioonide sisesisulistes algatustes seisukoha võtmine;

f) maanoorte p-m. organisatsioonide registreerimine Põllutöökoja juures „Ülemaalsesse Maanoorte Ühendusse“;

g) „Ü. M. Ühenduse“ kongresside kokkukulumine ja nende päeva- ja kodukordade väljalöömine;

h) kohapeal maanoorte tegevuse alal „Ü. M. Ühenduse“ liikmete vahel tekkivate arusaamatuste lahendamine;

i) kõigi leiste maanoorte p-m. organisatsioonide tööd soodustavate või viimaste algatusel ülesvõetud küsimuste ülesvõtmine ja Põllutöökojale j. l. asutustele esitamise või lahendamise.

M. O. Keskkomitee koosseis.

3. M. O. Keskkomitee koosseisu kuuluvad: 1—3) 3 Põllutöökoja esindajat, nendest üks Põllutöökoja nõuandetalituse juhataja, teine Põllutöökoja maanoorte instruktor-eriteadja, keskkomitee sekretärina, 4) põllutööstusteeriumi esindaja, 5) haridus- ja sotsiaalministeeriumi esindaja, 6) E. Põllumeeste Keskseltsi esindaja, 7) ART Põllumajandusliidu esindaja, 8) E. Maanaiste Keskseltsi esindaja, 9) ÜENU esindaja, 10) E. Haridusliidu esindaja,*) 11—12) 2 kohalike maanoorte p-m. organisatsioonide esindajat.

Märkus: Maanoorte p-m. organisatsioonide esindajad valitakse kas „Ü. M. Ühenduse“ kongressil või „Ü. M. Ühenduse“ esinduskogu poolt; kuni viimaste moodustamiseni kutsub keskkomitee 2 esindajat seni kujunenud maanoorte organisatsioonide maakondlikest või kihelkondlikest ühendustest.

4. M. O. Keskkomitee võib esitada oma koosseisu muutmise ettepanekuid Põllutöökoja juhatusle.

M. O. Keskkomitee juhtimine ja kontakt Põllutöökojaga ja keskkomitees esindatud asutuste-organisatsioonidega.

5. M. O. Keskkomitee koosolekud kutsuvad kokku Põllutöökoja nõuandetalituse juhataja, Põllutöökoja direktori teadmisel.

6. Keskkomitee koosolek on otsusevõimne, kui koos on vähemalt pool keskkomitee liikmeid.

*) E. Haridusliidu esindajana võtab osa keskkomitee tegevusest liidu sekretär E. Vender.

7. Keskkomitee koosolekuid juhatab Põllutöökoja nõuandetalituse juhataja või Põllutöökoja juhatuses esindaja.

8. Keskkomitee otsused tehakse lihthäälteenamusega. Häälte poolekslangemisel on otsustav koosoleku juhataja hääl. Otsuste tegemiseks keskkomitee koosseisu muutmise ettepanekute asjus on nõutav selle poolt vähemalt $\frac{2}{3}$ keskkomitee liikmete häältest.

9. Keskkomitee otsused (ühes eriarvamistega) protokollitakse ja esitatakse Põllutöökoja direktorile kinnitamiseks.

10. Keskkomitees esindatud asutusi ja or-

ganisatsioonide puutuvad otsused ühes eriarvamistega saadetakse Põllutöökoja poolt ettepanekuina teadmiseks nende asutustele-organisatsioonidele.

11. Keskkomitees esindatud asutused ja keskorganisatsioonid teevad keskkomiteele teatavaks oma töökavad ja algatused maanoorte p-m. organisatsioonide töö alal.

Ülemaalse Maanoorte Ühenduse sisemine korraldus ja kontakt Põllutöökojaga ja M. O. Keskkomiteega

määratakse kindlaks erikorraldusega.

Alliku H. S. õpiringi „Virgu“ tegevusest.

Alliku Hariduse Seltsi juures töötava õpiringi „Virgu“ sellekujuliseks saamiseks kulus ligi kaks aastat.

Kolmekuningapäeval, 6. jaan., 1931. a. korraldas A. H. Selts oma liikmetele omavahelise koosviibimiseõhtu. Seltsi esimehe hra M. Viliberti ettepanekul kõneles tol õhtul kohalik õp. J. Taipsepp teemil: „Enesearendamise võimalusid“.

Osavõit sellest õhtust oli ejav. Kogukas kuulajaskond suhtus heatahtlikult ettekandele ja läbirääkimistele avaldati soovi selliste referaatide kordamiseks. See soov poolehoid publikult innustas A. H. S. juhatus korraldama selliseid õhtuid referaatõhtute nime all edaspidi järjekindlalt. Juhiks paluti õp. J. Taipsepp.

Õpiringi ei julgetud alul kohe moodustada, sest ei võinud ju keegi ennustada, kui pidev on inimeste huvi nende õhtute suhtes. Jäädi äraoolavale seisukohale, et veenduda, kas õpingil kui sellisel oleks tulevikus ka Alliku kindlat pinda ja elujõudu.

Järgnev töö referaatõhtuil kujunes õieti ettevalmistuse osaks kindlale õpingile. Tähtis oli alul, et inimesed harjuksid käima koos, õpiksid kuulama ka teaduslikke loenguid ja läbirääkimistel pingutama oma mõistust ja mõtlemisvõimet. Oli tarvis äratada huvi. Väljudes massi psühholoogia seisukohalt oli lähis, et neil õhtuil pakutav vaimutoit oleks õieti mitmekesine. Selleks haarati loenguid mitmest teaduse- ja kunstivalast, nagu kirjandusest, keelest, ajaloo- ja kosmograafiast ja üldelulisest küsimisest, muidugi püüdes kõike serveerida lihtsal ja vastuvõetaval kujul.

Ei piirdutud ka mõne üksiku kindla tööviisiga, vaid vastavalt ainele ja ettekandja (referendi) võimistele valiti ka tööviis — meetod, Tarvitati ettelugemise, osalt ka kü-

simiste-kostmist, peamiselt aga referaatide ja vaidluste tööviisi.

Et inimesed neist õhtuist huvitusid, näitas edaspidine osavõtjate arv — see kõikus igal õhtul 30 ja 50 vahel. Mõned loengut tuldi kuulama isegi naabervaldadest.

Läbirääkimiste-keskustelu osas ei suudetud küll kõiki õhutada rääkima, kuid ei või ka liialt nuriseda, sest sõnavõtjate protsent oli üldosavõtjais keskmiselt 50.

See keskustelu osa kujuneski igal õhtul tulipunktiiks, sest sageli satuti nii hooqu, et vaieldi keskõni ja unustati hoopis meelelahutusosa — tants.

Et rakendada osavõtjaid suuremal määral töösse, valiti igaks töökoosolekuks koosoleku juhataja ja protokollija. Alguses olid need ametid enamusele võõrad ega tahetud selle tööga kuidagi tulla toime, kuid hiljem õpiti vajalised oskused ja leidis veel vaid üksikuid, kes protesteerisid enda valimise vastu.

Referente, kes on koostanud oma jõul referaadi, on olnud 10. Neist mitmed on refereerinud korduvalt. Peagu igale ettekandele on valitud ka oponent, millise tööga enamus on rahuldavalt saanud hakkama.

Töö elustamiseks tarvitati mõnikord laulu ja igal õhtul oli võimaldatud lõpuks meelelahutuse osa — tantsud-mängud. Nagu juba mainisin, oli nende õhtute tähtsaimaks tulipunktiiks referaadile järgnevad vaidlused, kuna meelelahutusosa võeti rohkem nii „muuseas“. Millalgi ei olnud aega tants esikohal.

Kus midagi tehakse, seal on ka midagi arvustada — kiita ja laita. Kuuldus ka meilgi rahva seas nende õhtute ülistajaid ja mahategijaid. Et jõuda selgusele õhtuist osavõtjate arvamisest ja soovides, korraldasime vas-

tava ankeedi, millele polenud vaja kirjutada alla oma nime. Ankeedil oli neli küsimust:

- 1) Miks käite referaatõhtuil?
- 2) Millise sisuga referaate eelistate?
  - a) kirjanduslikke, b) kunstidest, c) üldteaduslikke, d) põllumajanduslikke.
- 3) Miks on teie arvates need õhtud vajalised või mittevajalised?
- 4) Milliseid soove on teil nende õhtute suhtes?

Väljasaadetud ankeetlehtedest tuli tagasi 20. Ja nende üldkokkuvõtt osutus päris rõõmustavaks ja julgustavaks töö juhtidele, kes lihtigi olid kahelnud nende õhtute vajalises ja kasulikkuses inimesile. Neist vastuseist annutati taas uut indu, julgust ja jõudu edasiseks töö jätkamiseks.

Esimesele küsimusele vastasid peagu kõik 20, et nad käivad seal enesearendamiseks. Üksainus käis seal vaid igavuse peletamiseks, „sest ei need õhtud midagi nimisväärt pole pakkund“. Tema oli ka tants „tere tulnud“.

Teise küsimuse all soovivad 16 üldteaduslikke, 12 kirjanduslikke, 10 kunstidest ja 10 põllumajanduslikke. Peale nende soovisid veel üksikud kasvatusküsimuste, ühiskondlike ja ka poliitiliste küsimuste arutlemist.

Kolmandale küsimusele vastasid kõik jaatavalt, tuues päris asjalikke põhjendusi.

Neljanda küsimuse all võiks nimetada tähtsaimaiks soovideks: Et need õhtud korduksid ilhedamini, et ei oldaks terav ega isiklik ja et õhtud kujuneksid tõsisemaks koosseisiks tööõhtuiks jne.

Neist vastuseist võis veenduda, et inimesed vajavad neid ja et neist on kasu.

Suuremaiks raskusiks ja ebameeldivusiks, millega neil õhtuil tuli võidelda, olid: üksuste ja eri tegevate juhtide valesti määritamine, millised lihtigi põhjustasid ebaõigeid etteheiteid viimasele, sageli ka isiklikkus ja väiklus ning arvustushellus.

Kuid viimased olid üldiselt harvad nähtused ja likvideerused hiljem iseenesest.

Juba möödunud kevadel oldi veendunud, et võib asutada elujõulise ja teovõimelise õpiringi. Tänavu sügisel asutati Allikul kindlakujuline õpiring „Virgu“. Läbitöötamiseks valiti seltskondlik kasvatus, kuna järgmiseks aineks võeti majandusteadus.

Liikmeid on praegu 16. Paljusid tekitab liikmeks astumast nähtavasti töökartus või järele see, et neid ei huvita läbivõetav aine. „Virgu“ juhatus loodab, et edaspidi koguneb, kui selgub, et töö seilgi ei osutu üle jõu käivaks, liikmeid nii palju, et peab asutama veel teise paralleelse õpiringi — juhte kohapeal loodetavasti leidub.

Õpiringi juhatus ja juht loodavad, et need omavahelised töökoosolekud saavad vijakad ja et nad aitavad inimesi õppida õigesti kohtlema ja hindama üksteist.

Niihästi endine kui ka praegune õpiring juht soovivad, et kõikjal üle maa asutataks õpiringe. Kasu on sellest kindlasti, ja mitte ükski liikmeile, vaid ka juhtidele.

Ühtlasi oleme tänulikud E. Haridusliidule sügisel Tallinnas korraldatud õpiringi juhtide kursuse eest. Need andsid hoid praktilisi juhatusi, kuid pealeselle veel meile nii vajalist moraalsel loetusel — julgust ja jõudu. Soovime, et veel edaspidigi neid korraldataks.

A. H. S. õpiringi „Virgu“ juht H. Talpsepp.

Õpiringi tegevusest Koonga-Lõpel.

Õpiring Koonga-Lõpel asutati 5. detsembril 1931. a. raamatukogu „Kiire“ osakonnana ja mainitud seltsi juhatuse algatusel. Asutamise koosolekust võttis osa 35 inimest, kellest õpiringi liikmeiks astus 20 inimest, milline arv ka püsis. Töökoosolekuid otsustati pidada iga kahe nädala tagant ja töömehoodina esmalt võtta tarvitusele refereerimise süsteem, pealeselle sõnavõtmine, vaidlused ja seltskondlikud mängud. Õpiringi juhatuse valiti kohapealseist noorsootegelastest: J. Kukk, Aug. Pikkner ja H. Tamm. Esimese töökoosoleku referaadina kantati ette „Jooni kirjanik A. Kitzbergi elust ja loomingust“, millele järgnes

katkendite lugemine kirjaniku töödest. Nii-moodi peeti ära talve jooksul 10 töökoosolekut, kus referaatidega esines nii oma kui ka välispoolt tulnud tegevast liikmesistest teemidel. Asutati ka laulukoor, kes asus energiliselt õppima laule, millistega ka juba avalikult on esinetud.

Talvel õpiring korraldas 2-nädalaseid majapid. ja 5-päevaseid põllumajanduse kursused, milliseist osavõtt oli haruldasele elav. Juunikuus jäi õpiring suvevaheajale, kuna septembris ta jälle algas tegevust. 4. ja 5. sept. korraldas õpiring ekskursiooni Tallinna näitus-messile, millest osavõtt halva ilma

ottu aga oli väike. Käesoleval tööhooajal kavatses õpiring järele korraldada kursusi, peamiselt kodu korraldamise ja käsitöö alal. Ühtlasi sõidub õpiringi esimeses Kuuk Tallinna Haridusliidu poolt korraldatud õpiringi juhtide kursustele, et tutvuda igakülgse õpiringi tööga. Loodame, et õpiring ka käesoleval tööhoo-

ajal saab näidata häid resultate oma edasi-püüdjatele liikmeile.

Tuleb mainida, et õpingid on tõesti tarvilised töökoondused noortele, ja töö tagajärjed näitavad, et noortes on ka püüdu ja taht jõuda edasi — parema ning ilusama tuleviku poole. A. P.—er.

Õpiringide juhtide kursus.

Eesti Haridusliidu poolt 14.—17. sept. m. a. korraldatud õpiringide juhtide kursus, mis oli esimene sellelaadiline üritus Eestis, oli Tallinna toonud kokku 125 väga mitmesuguse kute kandjat seltsitegelast üle maa. Ei puudunud isegi saarte ja Pelsirimaa esindajad.

Kursuse avas lühikese, kuid sülitava kõnega Haridusliidu esimeses hõrra minister O. Köster, millele järgnes kohe rida teoreetilisi loenguid.

Lektoreina esinesid: sekretär E. Vender, ainel — vabaharidustööst üldse ja isetegeelisest vabaharidustööst eriti; haridusinspektor G. Puu, ainel — õpiringide asulamine, vormid, üllapidamine ja sisemine töökorraldus; õpetaja J. Rummo, ainel — õpiringide tüüpe ja tööviise ning aine valik õpiringides; kirjanik Ed. Hubel-Metsanurk, kes andis juhtnõure ja näpunäiteid ilukirjandusliku töö aratliisimiseks, ja põllutöökoolide peainspektor J. Ümarik, kes tutvustas kursustlasi põllumajanduslike ainete käsitlemisega õpiringides.

Teoreetilisele loengulele järgnesid ka kohe praktilised harjutused, kus kursuses osavõtjaid näitlikult tutvustati üksikute töömetoo-

didega. Selleks jagati kursustlased nende huvi ja kalduvuste kohaselt kolme tööringi, mille istungeis osavõtt oli kohustuslik kõigile ringi liikmeile.

I. Tööring ilukirjanduslikul alal pidas hra Ed. Hubel-Metsanurga juhatusel kolm istungit, kus töötati läbi ettelugemise meetodil kaks novelli ning loengumeetodil A. H. Tammeaare roman „Tõde ja õigus I“ ja H. Raudsepa komöödia „Mikumärdi“.

II. Tööring kodanikuõpetuse alal hra G. Puu juhatusel töötas läbi esimesel istungil loengumeetodil peatüki „Eesti rahvas ja ta põhiõigused“ ja teisel istungil — referaatide meetodil peatüki „Valitsus ja valitsemine“.

III. Tööring maatulunduse alal demonstreeris ühel istungil ringi juhataja hra J. Ümariku juhatusel referaatmeetodi teemil — Kas Rõbala külas on kasulik pidada friisi või maakarja?

Kursus, mille 32 töötundi oli jagatud neljale päevale, lõppes sekretär E. Venderi hoogsalt lõppsõnaga, millele järgnes ühine laul „Eestimaa, mu isamaa!“ G. P.

Õpiringide kavu ja raamatuid.

Eeloleval tegevushooajal võivad õpiringid E. Haridusliidult tellida alljärgnevaid õpiringide kavu ühes vastavalt koostatud raamatute komplektidega:

1. Majandusleadus. Kava koost. V. Kupffer.
2. Kodanikuõpetus. Kava koost. G. Puu.
3. Maadeleadus. Kava koostanud J. Kents.
4. Seltskondlik kasvat. Kava koostanud R. Kangro-Pool.
5. Seltsitegevus. Kava koost. Ev. Vender.
6. Kõneoskus. Kava koost. J. Rummo.
7. Häälidamine. Kava koostanud K. Otlo.
8. Lavakunst. Kava koost. A. Üksip.
9. Talumajapidamise korraslus. Kava koostanud G. Voitka.
10. Eesli loomakasvat. Kava koostanud A. Muuga.
11. Aianus ja mesindus. Kava koostanud A. Prima.
12. Põllutõõriustad, maa hariuline ja väet. Kava koostanud A. Juhanson.

13. Põldtaimekasvat. Kava koostanud A. Juhanson.
14. Maaparandus ja rohumaa kultuur. Kava koostanud A. Juhanson.
15. Maailm. Kava koostanud P. Lukin.
16. Maa, vesi ja õhk. Kava koostanud P. Lukin.
17. Taimed. Kava koostanud A. Saul.
18. Loomad, nende ehitus ja elu. Kava koostanud A. Saul.
19. Üldine bioloogia. Kava koost. A. Saul.
20. Inimese keha ja tervis. Kava koostanud P. Lukin.
21. Põrvis ja lõuväärindus. Kava koostanud A. Saul.

Kavade hinnaks on 5 ja 10 senti, olenedes teksti suurusest. Raamatute tarvitamine on liidu liikmeil tasuta, teised maksavad 5% raamatute hinnast.

Lühiteateid.

Õpiringide registreerimisest.

Õpiringide juhatajail, kes soovivad sammu pidada uusimate vooludega isetegelikus enesearendamise töös ja mõtlevad edaspidi kasutada E. Haridusliidu õpiringide laenuraamatukogu või vajavad liidu eriteadlaste poolt koostatud õppekavu ning instruksioone, palutakse nõutada E. Haridusliidult sellekohane õpiringi registreerimise leht ja registreerida õpiring E. Haridusliidus.

Kuimetsa Rahvahariduse Seltsi õpiring „Võsu“.

Läinud aastal asulas haridusinstruktor G. Puu oma Harjumaal ringreisil Kuimetsa Rahvahariduse Seltsi juure õpiringi. Ringi liikmed, keda on arvuil 20, valisid endile kolme juhatajaks 19-aastase agara põllumehel Aleksander Leumannil, kelle juhtimisel on ringi üldse talve jooksul pidanud ära umbes 20 löökoosolekut, millest võttis osa keskmiselt 18 õpiringi liiget. Käsitlud on tegevushoovaja kestes väga mitmesuguseid nii ilukirjanduslikke kui ka teaduslikke teeme.

Käesoleval tegevusaastal töötab õpiring kodanikuõpetuse aineil.

Eesti Haridusliidul uus orgaan.

Arvestades asemike soovi — tõsta enam esiplaanile üldist vabaharidustööd — moodustas Eesti Haridusliidu juhatus selle aja põhilikumaks organiseerimiseks erilise orgaani — õppetöö toimikonna — koosseisus: liidu abiesimees J. Rummo, sekretär Ev. Vender, juhatuselge A. Sibul, haridusinstruktor G. Puu ja põllutöökoosolekude peainspektor J. Ümarik. Toimikond töötab liidu juhatusel poolt

kinnitatud kodukorra alusel ja ta ülesandeks on arendada ringi juhataja liidu enese ja ta üksikute liikmeks olevate organisatsioonide kaudu toimuvat vabahariduslikku õppetegevust.

Soodustusi E. Haridusliidu õpiringide laenuraamatukogu kasutamisel.

Seni maksid E. Haridusliidu õpiringide laenuraamatukogust kolmeks kuuks väljaantud raamatute komplektide eest tarvitamistasu liidu liikmeks olevate organisatsioonide juures legelevad õpingid 5%, teised — 10% raamatute hinnast. Nüüd on liidu juhatus õppetöötoimikonna ettepanekul otsustanud käesolevast sügisest alates liidu liikmed nimetatud kasutamismaksust täiesti vabastada, kuna mitteleikneil tuleks tasuda 5% raamatute hinnast endise 10% asemel.

Õpingid raadios.

Eelmiste aastate eeskujul korraldati ka tänava õpiringi näitlikke koosolekuid raadio kaudu. Ainek's oli valitud „Majandusteadus“, mida käsitledi Tartu ülikooli eradoltsent V. Kupfferi poolt koostatud kava ulatuses. Koosolekud peeti teisipäeviti kella 19—20. juhataja härra A. Tamuani.

Osavõtjad: põllumees Telg, vallasekretär Vaher, kooliõpetaja Toomingas, tööline Remmelgas ja kingsepp Tamujärv.

Õpiringide asutamisest.

Seltsidel, kes kavatsevad oma liikmete enesearendamiseks kutsuda ellu õpinge, palutakse sellest teatada E. Haridusliidule, kes ringi asutamiseks ja töökoosolekute korraldamiseks annab vajalisi juhendõore ja tarbekorral saadab kohale haridusinstruktori näitlike koosolekute organiseerimiseks.

Toimetusele saadetud raamatuid.

Eesti Rahvalaulud. Toimetanud prof. M. J. Eisen, dr. O. Kallas, dr. V. Alava, prof. W. Anderson, mag. V. Grünthal, prof. K. Krohn, mag. E. Päss. XXII + 559 lk., hind broš. 5 krooni.

Eesti rahvalaulude avaldamine on väga suur, kuid ka kultuuriliselt väga tähtis töö. Meie rahvalaulude järgi otsustatakse muuseumi kogu maailmas meie vaimset rikkust ja elujõudu, vähemalt ühe osa vaimuinimeste hulgas. Seepärast tuleb kõrgesti hinnata toimetajate püüdu, kes lasuta on võtnud enesele suure töö. Kuid „Eesti Rahvalaulude“ avaldamine ei ole mitte ainult neist asjaoludest, vaid ka eesti luigejaskonnast. Praegune väljaanne ei ole selline et teda saab võtta kui mingit ajaviitelugemist või igapäev kasutatavat tarberaamatut, vaid selle omandamine on esiteks auvõla täitmine meie esivanemate vastu, kes meile on laulud pärandanud ja kelle pärandust peaksime kõrgelt hindama,

ja teiseks on see meie rahva ühe kultuurilise eitevõtte teotamine, mille väärtus on mõistev üldrahvuslikus mõttes ja mis püsib sajandeid.

FR. TUGLAS: Eesti Kirjameeste Selts. Tegevuslohud, tegeused, tegevus. Kultuurilooline uurimus läinud sajandi teisest poolest, 335 lk., paljude pillidega, hind brošeeritult 6 krooni.

See on peafükk eesti rahva ajaloost. Eri-ist huvi pakub tolleegsete juhtivate eestlaste võitlus, nende vaated, nende püüded ja nende saavutused avalikus elus. Teoses on enamuses larvitatud seni kasutamata allikaid, mispärast jõutakse uutele seisukohtadele ja valgustatakse eesti avalikku elu ja eriti vaimuelu läinud sajandi teisest poolest sootu ümberhinnatud valguses.

AUG. PALM: „Eesti Kirjanduse Selts 1907—1922“. 100 lk. hind 1 kr. 75 s. Suurte raskustega saadi asutada 1907. aas-

tal uus eesti selts, sest vene valitsus tegi igasuguseid takistusi eestlaste koondumisele ja rahvuslike ettevõtete arenemisele. Eesti Kirjanduse Selts võimaldas ühe osa juhtivemale eeslaste kogunemise, mille põhi-eesmärgiks oli rahvahariduse tõstmine, rahvuslike teadusvalade edasiviimine ja rahva eneseteostusele kõigiti kaasaaitamine. Selles suunas on länaseni suudeld mõndki ära teha. Seepärast puutub ülevaade Eesti Kirjanduse Seltsi tegevusest üsna lähedalt eesti vaimuolu arengut veerandsajandi kestes ja pakub seega ka üldist huvi.

EKS'i Aastaraamat XV. 112 lk., hind 50 s.

Raamat sisaldab aruandeid Eesti Kirjanduse Seltsi tegevusest 1931. a., seltsi endiste ja praeguste liikmete nimesliku ühes vastavate andmetega ja statistilisi kokkuvõtteid seltsi tegevusest 25 a. kestes.

OSKAR LOORITS: Eesti rahvausu-
ndi maailmavaade. Elav Teadus nr. 12.

Dr. Loorits näitab, kuidas eestlased käsitasid elu, surma, eluväärtusi jne. muistsel ajal, kuidas see muutus saksa survesajandite jooksul ja kuidas on olukord uuemal ajal. Lugeja märkab, kui võrd visalt on eestlane pannud vastu võõrastele mõjudele, kui võrd tugev on ta iseseisvuselaha ja missugused on eestlase loulised omadused. Eestlast on mõeldud ikka võõra mõõdupuuga, tarvis on aja valgustada teda nii nagu ta oli ja on. Ja sel juhul näeme palju uut.

Prof. O. LODGE: Energia. Elav Teadus nr. 10.

Maailmas ja tähevaloluses kõik liigub, muutub, kuid kõik on rippuvuses, kõik on tasakaalus. Tuulepuhumist, leeki ahjus, elektrimasinal, inimese käsivarre jõudu saame üldjoontes seletada üsna selgel kujul, kuid selles ulatuses energiaavaldused enam palju ei huvitagi. Tahetakse aga tungida asja juureni, tahetakse saada aru, miks ja kuidas kõik maailmas muutub ja on seejuures ikka tasakaalus, tahetakse saada aru neist küsimustest, mis tekivad, kui süveneda vastusejanulise loodusnähtuste vaatlusesse. Prof. O. Lodge on kuulus autoriteet ja teda võib usaldada. Tal on veel see voores, et ta suudab teha lihtsaks ja arusaadavaks keerukaid nähtusi, käsitledes neid lihtsete näidete, võrdluste jne. abil, ja teha asja elavaks. Lõpus on E. Kilksonil peatükk: Uuemaid uurimisi energiast ja materiasist.

F. J. SNELL: Garibaldi. Elulugu, 148 lk., pildiga ja kaardiga, hind 1 kr. 75 s. Eesti Kirjanduse Seltsi „Elulooline seeria“.

Kui me tahame näidata sõjameest-isa-
maalast-kangelast võõraste rahvaste hulgas, siis on heaks näiteks Garibaldi. Eestis on loetud jubedaid seiklusromaanid Garibaldi, nüüd aga pakutakse ka ta elulugu, mis ei ole vähem pinev kui seiklusromaan.

ALFRED VAGA: Eesti kunsti ajalugu. Esimene osa: keskaeg. 357 lk., 153 illustratsiooniga heal paberil, hind 9 kr. Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastus.

Alfr. Vaga äsjailmunud „Eesti kunsti ajaloo“ esimene osa annab üksikasjalise ülevaate kunstide arengust Eestis 13. sajandi algusest kuni 16. sajandi keskpaigani. Raamatus

on käsitletud kõik kunstivalad ja nende eriharud kõigis tähtsamais ja tüüpilisemais avaldustes: ehituskunstist ordu- ja piiskopilinnused (lossid), linnakindlustused, kirikud, kloostrid ning ühiskondlikud ja erahooned, skulptuuri alalt raidkunst, puuskulptuur ja nikerduskunst, edasi maalikunst ja lõpuks metallplastika alad — kullasepa-, pronksi-, vase- ja medalikunst. Kui senised uurijad on Eesti ja üldse Baltimaade keskaegset kunsti käsitlelnud peamiselt Saksa, mõnel juhul ka Rootsi kunstiekspansiooni seisukohalt, siis vaadeldakse seda käesolevas teoses otsest kui oma maa kunsti, ühtlasi tõstes esile ka eestlaste osa selle kujunemises ja arengus, mis — nagu tõendab aulor — ei olnud kaugeltki tähtsusetu.

J. AINELO ja H. VISNAPUU: „Poetika ja põhijooni I“. (Poetika, stilistika, retoorika, meetrika.) 184 lk., hind 3 kr. 85 s. Noor-Eesti kirjastus, Tartus 1932.

J. Ainelo ja H. Visnapuu „Poetika põhijoonte“ ülesandeks on kirjanduslike teoste ehitusviisidega tutvustamine.

J. Ainelo ja H. Visnapuu koostatud „Poetika põhijoontes“ esineb poetika, stilistika, terminoloogia täieliselt esimest korda eesti keeles ja ta on ühtlasi esimene eestikeelne teos, kus poetika on ulatuslikumalt käsitletud.

MAIT METSANURK: Taniel heitleb. Julustis. 196 lk., hind 3 kr. Noor-Eesti kirjastus, Tartus.

See jutustus näitab tänapäeva inimese heitlust nägematu vaenlasega — lõõpuudusega — mille rünnak algas mõne aasta eest. Varemini oli kõik selge ja kindel: vara tööle, hilja voodi, nõnda rikkust tuppa toodi. Nüüd on see ja teised säärasead targad sõnad löödud ümber. Seda tunneb jutustuse kangelane Taniel oma nahal. Mis aitab tal vara tõusmine, kui ei ole lööd? Mis aitab kõik jõupingutus, kui pole kuhugi enam käsi külge panna?!

A. JAKOBSON: Töö algus. Teine romaan tsüklist „Andruksonide suguvõsa“. 312 lk., hind 5 kr. 40 s. Noor-Eesti kirjastus, Tartus, 1932.

„Töö alguses“ kirjeldab Jakobson Miika poja Toomas Andruksoni elu murrangulist aastat kevadest kuni järgmise sügiseni. Asudes rentnikuna raendikest ja laanest ümbritsetud mahajäetud kohakesele rakendab Toomas kõik jõu oma koha rajamisele. Romaan algab koha rentimisega, kirjeldab kõiki selle koha rajamisega ühenduses olevaid töid ja askeldusi ja lõpeb esimese lõikusega.

ANNI SVAN. Kaarina suvi. Jutustis. Tõlkinud A. Aspel. Illustreerinud R. Tiitus. 183 lk., hind 2 kr. 40 s. Noor-Eesti kirjastus 1932.

Selles kirjeldatakse muretuna kasvanud tütarlapse elamusi, kes koolivaheaja veedab maal lasteõpetajana võõras perekonnas ja suve lõppedes eluraskusis karastatuna ja rõõmsana pöördub vanemate juure tagasi.

Teos on jutustatud vaheldusrikkalt ja südamlikult, ei puudu ka ergutavaid põnevuse momente ja noorte suveseiklusi, nagu marjule sõitnuile osaks saanud Robinsoni-saatus tühjal kaljusaarel.

A. DAUDET. Väike mees. Romaan. Tõlkinud K. Martinson. Illustreerinud R. Tiitus.

241 lhk. Hind 3 kr. 25 s. Noor-Eesti kirjastus 1932.

„Väikemees“ on lugu heast ja nõrgast lapsest, milles Daudet üksikasjade kirjelduse armsuse ja liigutava südamlukusega otse võib lugejaid.

Kuna „Väikemehesse“ on Daudet pannud palju iseendast, siis on see ta romaanidest mõjuvaim ja ühtlasi armsaim, sest selle aine on seotud meile kõigile kalli „kuldse kodukotusega“ ja ikka värskena püsivate lapsepõlve mälestustega.

OSKAR LUTS. Vaadeldes rändavaid pilvi. Mälestused IV. 244 lhk. Hind 3 kr. 50 s. Noor-Eesti kirjastus, 1932.

Siin jätkab autor oma noorpõlve mälestusi ja nimelt kihelkonnakooli ajajärgust. Koolielust on Luts kirjutanud oma humooriküllase „Kevade“, mis on saanud meie noorsoo lemmikraamatuks. Ka „Vaadeldes rändavaid pilvi“ on palju humoori, mida lugedes naerupahvatused ei taha lõppeda. Kuid neis mälestusis leidub ka palju traagilist ja väga südamlikku.

JULES VERNE. Kapten Granti lapsed. Romaan. Tõlkinud M. Sillaots. Illustreerinud R. Tiitus. 458 lhk. Hind 5 kr. 80 s. Noor-Eesti kirjastus, 1932.

Jules Verne on kogu haritud maailma noorsoo lemmikkirjanik ja „Kapteni Granti lapsed“ on ta põnevaimad ja seiklusrikkaimad romaane.

„Kapteni Granti laste“ sisuks on Iibi Lõuna-Ameerika, Austraalia ja Lõunamere saarte käiv põnev ja kütkestav reis, mille eesmärgiks on kolme merehädalise otsimine.

See on J. Verne'i loetavaimad ja armastatuimad teosed, mille peavooruseks pole ükski ta põnev ja lugejat kõitlev sisu, vaid ka meisterlikud looduse- ja maadeteaduslikud kirjelused.

RICHARD ROHT. Vabadus ja vangla. Novellid 1930—1932. 141 lhk. Hind 2 kr. 85 s. Noor-Eesti kirjastus, Tartus.

„Vabadus ja vangla“ sisaldab kuus novelli, millest kirjanik käsitleb inimsaatusi, mis nii või teisti on seotud vanglaga.

ELAV TEADUS 1933. a. nr. 1 (nr. 13). Kehaehitus ja iseloom. Kuidas tunda inimesi nende väljuse järgi? Kretschmeri ja teiste järgi koostanud dr. med. K. Lellep. Piltidega. 104 lhk. Hind 1 kr., ilukõites 1 kr. 50 s., ette tellijatele 75 senti.

A. HANKO. Amundsen. Avastaja ja polaarmaade uurija elu. Eesti Kirjanduse Seltsi biograafiline seeria „Suurmeeste elulood“. 152 lk., hind üksikmüügil 1 kr. 50 s., tellijatele 1 kr. 25 s. Ilukõites 2 kr.

Ilmus ELAV TEADUS nr. 9. Prof. W. BOUSSET. Jeesuse elu ja õpetus. Järeleõna kirj. mag. S. Aaslava.

See ühe saksa silmapaistvama usuteadlase raamat ei upu, nagu sagedasti teiste teoloogide tööd, dogmaatilistesse eelarvamistesse ja pealiskaudseisse manisustesse, vaid oskab ühendada läiesti ausa ajaloolis-teadusliku meetodi sügava kõhbeliste väärtuste auslamisega.

JAAN RUMMO. Kõne oskus. Teoreetilisi lähtekohti ja praktilisi juhiseid. 164 lk. „Ühiselu“ kirjastus. Hind 2 kr. 40 s.

Sisu: Saatesõnaks. Elav sõna ühiskondlikkudes eluavaldustes. Kõnest ja kõneoskusest üldse. Kõneleja võimeist ja nende arendamisest. Kaks põhiohuet. Kust saame sõnu ja võrdluspilte. Häälest ja hääldamisest. Keelest. Kõne valmistamisest. Valmistatud ja improviseeritud kõned. Kõnevalmistamise lähtekohti. Põhiväide. Kuulajad. Koht. Materjali kogumine. Kõne dispositsioon. Kõne osad. Arvud ja statistika. Tsitaatidest. Kõne viimistlemisest. Lõppvalmistusi. Kas pääst, paberilt või vabalt? Arevus ja hirm esinemisel. Esinemisest kuulajaskonna ees. Esinemise välisest küljest. Asendist ja kehahoolest. Liigulisest. Kõneleja vilimusest. Valjendusvormist kõnelemisel. Asjalikkus ja isikuparvus väljendusvormis. Selgus väljendusis. Võrsõnad. Toonist ja taktist. Vahelühüidest. Kõne kestvus. Keskustelust ja vaidlusest. Kuulajaskond kui mass. Kaks ajaloolist kõnet. Kõnelemisvoime on õilis väärtus, aga ka kahte teraga mõök.

JAAN KÄRNER. Inimene ristteel. Luuletisi. E. Kirjanikkude Liidu kirjastus. Hind 2 kr. 90 s.

Jaani Käneri „Inimene ristteel“ lähtub teatud mõttes murrangut autori senises loomingualaadis. Siin autor on õnnelikult üle saanud „Tormi lüüras“ valitsenud neurootilisest norulundest. See on tänapäevne ning elu lähedane raamat, milline asjaolu koos vormilise lihtsuse ning selgusega loob sellele tagada laia lugejaskonna.

VILMAR ADAMS. Maise matka poolel teel. Luuletusi. E. Kirjanikkude Liidu kirjastus. Hind 2 kr. 90 s.

HENRIK VISNAPUU. Päike ja loogi. 10. kogu luuletisi. E. Kirjanikkude Liidu kirjastus. Hind 2 kr. 90 s.

Käesolev kogu „Päike ja loogi“ on H. Visnapuu kümnes, s. o. juubelikogu. Üldine luuletuskogu toon on päikesepaisteline ja eluajalav.

K. A. HINDREY. Väikvaigus. Nõvelle. E. Kirjanikkude Liidu kirjastus. Hind 3 kr. 20 senti.

Kindlasti uus nool Eesti novellikirjanduses on K. A. Hindrey „Väikvaigus“. Käsitades inimest ja loomi psühholoogilisest küljest on need novellid seejuures sügavalt osavõllikud ning erinevad meie senisest novellikirjandusest. See novellide seeria on justkui helgiheljate sähvalused, mis valgustavad loodust ja looma, inimest, ühiskonda ja miljööd, kodumurga intiimsust ja eksotika avarusi.

AUGUST JAKOBSON. Kotkapoeg. Jutustisi. E. Kirjanikkude Liidu kirjastus. Hind 3 kr. 20 s.

„Kotkapoeg“ on A. Jakobsoni teine jutustisekogu. Tegelasena esinevad selleski eranditult vaesesse kihli kuuluvad inimesed — haige kooliõpilane töölisperekonnast, autojuht, pimedad kerjustaadid ja tööltu lesknaime. Jutustades nende inimeste askeldustest ja pisimuredest püüab autor valgust heita ka ümbrusele, millest see või teine tegelane on võrsunud või millega ta omab kokkupuutepunkte.

PEET VALLAK. Oma koha us. Jutustisi. E. Kirjanikkude Liidu kirjastus. H. 3 kr. 20 s. „Must rist“; „Ajude mäss“; „Relvad vastamisi“ ja nüüd „Omakohus“ — juba need

Vallaku novellikogude pealkirjad osutavad sünget ja karmi aimestikku, mida autor alati on osanud kasutada pimevat, jõulise ja ootuspäraselt.

MIHKEL JÜRNA. Arigeenius. Novelle. E. Kirjanikkude Liidu kirjastus. H. 3 kr. 20 s. Need, kes senini on püüdnud meie riigi- ja ühiskondliku elu keerdkäike ning sõge-

dusi jälgida vähemalt ajakirjandusegi kaudu, võivad seda nüüd teha palju tõhusamini lugedes Jürna uut novellikogu „Arigeenius“. Satüürliku terav sulg lisandatud tugeva huumoriannusega on selles raamatus meele sööbivana näeruvääristanud ja rahva kohtumõistmise ette toonud „selle maailma suurte“ elamise ja olemise.

Põllutöökoja ajakiri „Põllumajandus“ ilmunud.

Ilmus trükkist Põllutöökoja väljaandel rahvalik põllumajanduse ajakiri „Põllumajandus“ nr. 1. „Põllumajandusega“ on ühinenud järgmised seni ilmunud põllumajandusl. ajakirjad: „Karjamajandus“, Põllumajanduseturg“, „Piimandus“, „Meie hobune“.

„Põllumajandus“ ilmub kord nädalas.

„Põllumajanduse“ nr. 1. sisuks on: Saatesõnaks. J. Soots — Ajakiri „Põllumajandus“ Toimetus. — Põllutöökoja tegevusest. T. Kind. — Kriisiaegseid maaviljakuse alalhoiu küsimusi. K. Liideman. — Puutuhk. E. Haugas. — Karjalauda tööde korrastamine. P. Kallit. — Kuidas saada talvel kanadelt mune. L. Kuusental. — Metsamaterjalide valmistusest ehituste jaoks. J. Kirsimägi. — Põllumajanduslikkude kinnisvarade seaduslik hind. K. Peiker. — Uusi põllumajandusse puutuvaid seadusi. K. P. — Küsimusi-vastuseid. — Põllumajanduseturg: Põllumajandusesaaduste hindade liikumine. — Toodangu ja hindade kujunemine maailmaturul. J. Janusson. — Talundite võla üldsumma. J. Kurkus. — Põllum. saaduste väljavedu. Võiturg. Peekoniturg. Linaturg. Teravilja hinnad.

Põllutöökoda.

Eesti Hariduse Sõprade Seltsi
väljaandel ilmuv

iseõppijate ajakiri KODUKESKKOOL

võimaldab tellijatele-õppijatele täielise gümnaasiumi hariduse ja pärast vastavate katsete sooritamist — lõpudiploomi.

Aineid käsitletakse ajakirjas Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi poolt kinnitatud humanitaar-gümnaasiumi õppekavade ulatuses.

Toimetus: Peatoimetaja: kirjanik E. Peterson. Vastutav toimetaja: K. A. Hermann. Toimetuse liikmed: dr. O. Bekmann, J. Grüntal, R. Gutmann, E. Kimmel, mag. phil. M. Meiusi, V. Orav, V. Peet, H. Pezold, mag. phil. H. Rajamaa, vagn. adv. abi O. Reintal, R. Stümper, H. Tehver ja A. Ounapuu.

Ajakiri ilmub üks kord nädalas, õppeaasta kestes 35 numbrit, igale klassile eraldi.

Tellimishind iga klassi kursuse eest: Kr. 35.—. Lähemaid teateid annab E. Hariduse Sõprade Selts, Tallinn, Tatari 3 (E. Opetajate Liidu ruumides), kõnetr. 458-52. Büroo avatud k. 10—16

Eesti Hariduse Sõprade Selts.

Eesti Kirjanduse Seltsi perioodilised väljaanded:

TELLIMISED 1933. A. PEALE SUURTE PREEMIADEGA:

Biograafiline seeria SUURMEESTE ELULOOD.

Aastas 6 raamatut à 120—160 lk., piltidega.

Tellimishind 7 kr. 50 s., mida võib tasuda osakaupa: tellimisel 3 kr., 1. aprilliks 2 kr. 50 s., 1. juuliks 1 kr. 25 s., 1. oktoobriks 75 senti. Poolaastas 4 kr., üksiknumber 1 kr. 50 s., ilukõites 2 krooni.

Ilmub senise mitteperioodilise eluloolise seeria eeskujul, milles senini avaldatud järgmised elulood: Aleksander Suur, Vergilius, Michelangelo, Washington, Beethoven, Hugo, Garibaldi, Darwin, Kivi, Pasteur, Edison.

Hea elulugu on parim ja väärtuslikem raamat. Ta võib sügavalt ja viljakalt mõjuda lugeja edaspidisele elule, anda julgust hädadega võitlemiseks ja võiduleviivaiks pingutusiks. Ta on suur õppetund elust.

Populaarteaduslik seeria ELAV TEADUS, II aastak.

Aastas 12 raamatut à 80—120 lk., rohkete illustratsioonidega.

Tellimishind 9 krooni, mida võib tasuda osakaupa: tellimisel 3 kr. 50 s., 1. aprilliks 2 kr. 50 s., 1. juuliks 2 kr., 1. oktoobriks 1 kr. Poolaastas 5 krooni, veerandaastas 2 kr. 75 s., üksiknumber 1 kroon, ilukõites 1 kroon 50 senti.

Julgustatud oma senisest lahkest vastuvõtust lugejate poolt ja teadlikuna suurtest rahvuskultuurilistest ülesannetest jätkab „Elav Teadus“ oma ilmumist endisel kujul. Veelgi enam kui seni tahab ta käsitleda just üldhuvitavaid elulähedasi küsimusi ning anda ka praktilisi nõuandeid. Ja veelgi enam püüab ta oma aineid valgustada just eesti seisukohast ja tarvitada eesti oma teadlaste kaastööd.

Kirjanduslik kuukiri EESTI KIRJANDUS XXVII a.-k.

Ilmub endiselt 12 numbrit aastas. Hind 5 krooni, poolaastas 2 kr. 50 s., veerandaastas 1 kr. 25 s., üksiknumber 50 senti.

„Eesti Kirjandus“ toob artikleid kirjanduse, keele, rahvaluule, ajaloo, rahvateaduse, ühiskonnateaduse, kultuuriküsimuste, filosoofia ja kunsti alalt ning arvustusi ja ülevaateid ilmunud kirjanduse kohta.

Kaasandena ilmub „Eesti raamatute üldnimestik“, mis sisaldab täielise bibliograafilise ülevaate Eestis ilmunud raamatuist.

EESTI KIRJANDUSE SELTS

Tartu, Suurturg 12, telefon 6-01.